Nr. 10 * 1951 m. kovo 8 d.
CLEVELAND, OHIO

EINA 35 metai

DIRVA ★★★ THE FIELD

Atsk. Nr 8 centai

March 8, 1951 * No. 10.
CLEVELAND, OHIO

The Ohio War History Commission Ohio State Museum

DĖL LIETUVOS atstovo Brazilijoj

Spaudoje buvo pasirodę pranešimų iš Brazilijos apie tai, kad naujasis Brazilijos prezidentas priėmė Lietuvos ministerį Brazilijoje, dr. F. Mejerį, kuris tuo titulu pasirodė pasiremdamas šių metų pradžioje Lietuvos Diplomatijos Šefo duotais įgaliojimais. Tos žinios sukėlė nemaža susidomėjimo lietuvių tarpe, o taip pat ir pageidavimų, kad būtų paskelbta tikslesnių informacijų apie tą dalyką. Kaip tik dabar tokių tikslesnių informacijų yra gauta.

Dr. F. Mejeris (žinomas Klaipėdos advokatas, Lietuvos laikais buv-s Klaipėdos Gubernatūros ir daugumo lietuviškųjų įstaigų teisiniu patarėju, dar prieš Hitlerio invaziją į Klaipėdą paskirtas Lietuvos konsulu Brazilijoj), šiuo metu yra Lietuvos pasiuntinybės Brazilijoje Chargė d'Affaires, t. y., įpareigotas vesti pasiuntinybės reikalus, kitaip sakant, einąs pasiuntinio pareigas.

Naujam prezidentui Brazilijoje perimant pareigas, sausio 31 dieną buvo atitinkamos iškilmės, kuriose dalyvavo 53-jų valstybių **specialūs ambasadoriai ar pasiuntiniai,** kurie galėjo būti arba nuolat savo valstybes Brazilijoje reprezentuojantieji ambasadariai ar ministeriai, arba ir tam reikalui specialiai įgalioti. Visi jie ta proga turėjo specialius savo vyriausybių įgaliojimus.

Lietuvos Diplomatijos Šefas ta proga irgi suteikė dr. F. Mejeriui, kaip Lietuvos Chargė d'Affaires Brazilijoj, atitinkamus įgaliojimus atstovauti Lietuvai ministerio specialioj misijoj titulu. Šie įgaliojimai buvo pareikšti Brazilijos užsienių reikalų ministeriui ir tuo pagrindu prezidentas dr. F. Mejerį priėmė specialioje audiencijoje. Vėliau dr F. Mejeris ir dalyvavo prezidento inauguracijos iškilmėse pirma paminėtu titulu, lygiomis teisėmis su kitų valstybių specialiais atstovais.

Tas įvykis liudija, kad ir Brazilija, kaip ir Jungtinės Amerikos Jungtinės Valstybės, laikosi tos pačios tezės — kad Lietuvos valsybė teisiškai tebegzistuoja ir ji yra teisėtai reprezentuojama jos dplomtinių organų.

Nuolatiniame Lietuvos reprezentavime Brazilijoj tuo nepadaryta pakeitimų, tik tas reprezentavimas šiuo būdu įgijo daugiau aiškumo.

Kinai vėl pradeda pulti

Apie dvi savaites iš Korėjos žinios buvo vienodos: gen. Ridgway vykdo savo atsargiąją ofenzyvą, kurios tikslas ne žemės daugiau užimti, bet susilpninti priešą. Ta ofenzyva gana gerai sekėsi. Per tą laiką ir į priekį po trupučiuką buvo pasistūmėta, užsitikrinant patogesnes pozicijas, ir nuostolių kinams pridaryta tikrai milžiniškų.

Tos kovos vyko visą laiką apie 30 — 40 mylių į pietus nuo garsiosios 38-tos paralelės. Ties Seulu tos kovos visai arti nuo miesto, amerikiečių žvalgai nekartą buvo ir patį miestą pasiekę, bet į miestą visomis jėgomis nėjo ir Seulas bent teorijoj yra skaitomas esąs raudonųjų valdžioj, nors faktiškai jame greičiausiai beveik nieko nėra, nes ir iš paties miesto maža kas belikę.

Šios savaitės pradžioje JTO kariuomenė į rytus nuo Seulo net dviejuose vietose persikėlė per Hano upę, bet užtat centriniame fronte ir į rytus nuo centro prasidėjo žymesnis kinų puolimas. Manoma, kad tai bus pradžia senokai laukiamo kinų didesniojo puolimo.

Niekas tuo tarpu nesiima numatyti, kaip tas naujas ir kinų ilgai rengtas puolimas plėtosis, bet atrodo, kad šį kartą yra pasirengta jį atremti. Tuo tarpu kinai yra nustoję daugiau kaip pusės savo turėtųjų pajėgų.

Prasidėjo derybos dėl derybų

Pirmadienį Paryžiuje prasidėjo pasitarimai dėl dienotvarkės keturių didžiųjų valstybių užsienių reikalų ministerių konferencijai. Taigi vyksta derybos dėl derybų: apie ką jose kalbėtis ir ... iš viso ar kalbėtis.

Jungtinėms Valstybėms ten atstovauja dr. F. Jessup, kuris yra pasižymėjęs užkulisiniuose pasitarimuose Jungtinių Tautų Organizacijos šalutinuiose kambarėliuose, yra žinomas, kaip didelis pacifistas iš principo — kveikeris, ne kartą rodęs palinkimą taikytis bet kokia kaina. Tačiau ir jis šį kartą išvykdamas į Paryžių nepareiškė didelių vilčių, kad bus galima susikalbėti.

Maskvos atstovas yra jau pagarsėjęs Gromyko. Blogiasioje padėtyje yra Prancūzijos delegacija, nes Prancūzija, kaip tyčia, vėl svarbių pasitarimų metu pergyvena sunkiai išsprendžiamą vyriausybės krizę.

Prancūzijoj šįmet turi įvykti parlamento rinkimai, ir dabar nesusitaria, kaip balsuos. Jeigu balsuotų ta pačia sistema, kaip buvo — proporcine, bijo, kad tai gali išeiti į naudą kraštutinėms grupėms — komunistams ir de Gaule šalininkams. (Komunistai dabar turi apie trečdalį vietų parlamente, yra didžiausia atskira grupė, bet nebeturi vilties tiek begauti, net jeigu ir proporcinė sistema pasiliktų). Vidurio partijos nori pakeisti rinkimų būdą vadinamu mažoriariniu, kuris būtų naudingesnis vidurio partijoms, bet ir dėl to nepajėgia susitarti.

Dėl to prancūzų vyriausybė dabar yra atsistatydinusi, naujos sudarymo bandymai nesiseka. Derybose dėl derybų Prancūzijai atstovauja nuolatinis užsienių reikalų pavaduotojas Parodi.

Anglijai delegacijos pirmininkas yra Ernest Davies.

Pirmadienį dar turėta įspūdžio, kad bent dėl dienotvarkės bus galima susikalbėti. Pati Maskvos delegacija pasiūlė griežtai visiems susilaikyti nuo gilinimosi į klausimų esmę, o kalbėti tiktai, koki klausimai turi būti svarstomi. Bet jau antradienį pats Gromyko šitą nusistatymą sulaužė ir išdrožė pusantros valandos kalbą, daugiausiai kaltindamas Jungtinių Amerikos Valstybių vyriausybę, kam ji norinti apginkluoti Vokietiją.

Šiuo metu atrodo Gromyko tikslas yra ko labiausiai apsiriboti Vokietijos klausimu, o tame klausime pasiekti, kad Amerika visiškai atsiimtų savo kariuomenę iš Vokietijos ir Europos (Noras labai sutampa su kai kurių Amerikos didžiųjų politikų siūlymais, nors tie politikai ir sakosi esą antikomunistinės kovos čempionai).

Po Gromyko kalbos antradienį optimizmas dėl kokio nors susitarimo jau smarkiai krito.

Tiesa, dar nenustota vilties, jog dėl dienotvarkės susitarti pavyks ir pačių ministerių konferencija įvyks. Mat, manoma, nors jau ir artėja karui tinkamas sezonas, tačiau manoma, kad Stalinas yra pasiryžęs tą galimybę dar atitolinti. Mat, ir jo pusėje ne viskas gerai. Visų pirma — nei Prancūzijoj nei Italijoj komunistai nebeturi tos stiprybės, kurią anksčiau turėjo, o Čekoslovakijoj, Vengrijoj taip pat vyksta dideli 'valymai". Net ir pečioj Rusijoj ne viskas "pagal planą", nes kaip tik nieko negirdėti apie naujo penkmečio plano paskelbimą, kada Vengrijoj jau atvirai prisipažinta, jog iš penkmečio plano niekas neišeina. Galimas dalykas, kad ir pačioj Rusijoj pasibaigęs penkmetis tiek nepasisekė, jog net ir bolševikams įprastu išpūtimu bei pagražinimu to nepasisekimo nebegalima nuslėpti.

Šiose aplinkybėse derybos gali būti Stalinui reikalingos dviem atžvilgiais: 1. Nutęsti laiką iki bent dalis nepatogumų būtų pašalinta, 2. susilpninti Amerikos užsimojimą galimai greičiau pasirengti susirėmimui.

Atrodo, kad amerikiečiams ir kitiems toki planai nėra paslaptis. Ir todėl, ne tik Amerikos vyriausybė, bet ypač kariuomenės vadovybė skatina senatą greičiau baigti diskusijas dėl kariuomenės siuntimo į Europą ir leisti generolui Eisenhoweriui greičiau organizuoti Europos pajėgas. Jie nurodo, kad per artimiausias 30 dienų turi būti padaryti labai svarbūs sprendimai, kuriems delsims iš Amerikos pusės galėtų labai pakenkti.

Ypatingesnieji Vasario 16-tos minėjimai

Neįmanoma, gal ir nėra reikalo aprašyti visus Vasario 16-tosios paminėjimus, kurie neišvengiamai turi nemaža panašumo vieni į kitus. Bet grįžtame dar prie tos temos, kad paminėtumėm porą tokių ypatingų, iš kitų tarpo ryškiau išsiskyrusių švenčių.

Viena iš tokių švenčių buvo Bostone. Štai kaip iš ten mums rašo:

BOSTONE KALBĖJO MENININKAI

Ir pas mus, kaip visur, buvo kalbos, rezoliucijos, bet giliausį įspūdį paliko visiems dalyvavusiems **menininkų kalba.** Kalba jų savu būdu, bet įspūdingiausia, giliausiai į širdį pataikanti.

Šį kartą "kalbėjo" rašytojas Stasys Santvaras, aktorius — režisorius H. Kačinskas, dailininkas V. Andriušis ir jų talkininkai.

Toji jų "kalba" tai buvo St. Santvaro specialiai šiai dienai parašyti keturi lyriniai paveikslai, pavadinti bendru vardu — "Kovos dėl laisvės'.

Tame kūrinyje autorius labai vykusiai pavaizdavo lietuvių kovas dėl laisvės, dėl savo kalbos, pavaizdavo Lietuvos praeitį, dabartį ir tikimą ateitį. Veikalas parašytas lengva stilinga kalba ir žiūrovai tikrai jautriai išgyveno kiekvieną tėvynės meile persunktą sakinį, kiekvieną aktoriaus veiksmą, nes jis scenoj pamatė save, savo brolį, seserį, tėvą, kaimyną ir tuos liūdnus įvykius, kurių liudininku ne kartą ir jam pačiam teko būti.

H. Kačinsko talentingos režisūros dėka ir V. Andriušio meistriškai atliktų dekoracijų fone šis veikalas daugelį žiūrovų sujaudino iki ašarų. Vaidinimas sujaudina ne tik tą, kas pats yra tuos dalykus pergyvenęs: jaudino ir tuos, kurie tik iš pasakojimų apie tai tebuvo girdėję, nes ši menininkų kalba buvo labiau įtikinanti už visas iškalbingiausias prakalbas, už visus artimiausių žmonių vaizdingus pasakojimus.

Tai buvo puikus spektaklis ir tikrai tenka džiaugtis, kad H. Kačinsko dramos studija Bostone praturtino šiuo veikalu vietos lietuvių gyvenimą.

Kiek teko girdėti, šį veikalą St. Santvaras sukūrė per labai trumpą laiką. Nei sunkios gyvenimo sąlygos, nei nakties darbas fabrike jo neišgąsdino ir nesudarė kliūties jo kūrybiniam užsimojimui. Jis ėmėsi to darbo, kaip tikras idealistas, kaip tikras patriotas, neskačiuodamas, kiek iš to bus konkrečios naudos, neklausdamas, su kuo reikės dalintis pelnu, atsisakydamas nuo autoriaus atlyginimo.

Lygiai tą patį tenka pasakyti ir apie abu kitus gabius mūsu menininkus: H. Kačinską ir V. Andriuši. Šie talentingi vyrai be poilsio dirbo dienomis ir naktimis, kad tik Nepriklausomybės Šventė būtų įspūdingiausia, kad būtų gerai pasakyta tai, kas tokią dieną turi būti pasakyta.

Verta pasistengti, kad šį veikalą galėtų pamatyti ir kitose vietose gyvenantieji lietuviai.

Čia pridedu kelis pavekslėlius iš tu vaidinimo — savo susižavėjimo žodžiams papildyti.

Juose matysite: 1. Vargo mokykla, 2. Laisvės metais, 3. Trėmimas, 4. Aušra ties Vilnum r 5. Išlasvintoj Lietuvoj.

J. Kapočius.

FLORIDA PIRMOJI ATLIKO PAREIGĄ!

Miami, Floridoj, Vasario 16 minėjime dalyvavo apie 400 žmonių — visi vietiniai ir suvažiavusieji svečiai lietuviai.

Kalbėjo Miamio Lietuvių Tarybos pirmininkas V. Daugnora, miesto majoras Wiliam Wolfarth ir prel. J. Balkūnas.

Meninę programaą patiekė solistės Antanina Dambrauskaitė, Anita Navickaitė ir vietos lietuvių choras, vedamas P. Steponavičiaus bei E. Daugnorienės vadovaujama taut. šokių grupė. Akompanavo M. Talat - Kelpšienė. Šokiams grojo Vytautas Jasinevičius. Programai vadovavo A. D. Kaulakis.

Šis minėjimas, rodos, išsiskiria iš visų kitų tuo, kad čia iš karto atlikta visa aukų Tautos Fondui skirtoji kvota. Surinkta 873, vakaro pelnas 251, iš viso 1124 doleriai. Floridai paskirta kvota — 1000 dolerių paskirta Tautos Fondui, ir dar 124 doleriai liekanos — Balfui.

Žymieji aukotojai: J. Gustainis — 200 dolerių, Dan. Slivynas — 100 dolerių.

E. D.

VELYKŲ PROGA

norintieji pasveikinti savo pažįstamuosius per Dirvą sveikinimų turinį prašomi išsiųsti taip, kad jis būtų gautas ne vėliau kaip kovo 17 d., šeštadienį. Vietos kaina — penki doleriai du su puse colio per dvi skiltis, ar atitinkamai daugiau, jei kas norėtų užimti didesnį plotą.

TRUMANAS nebekandidatuosiąs

Nors nieko oficialiai nepareiškęs, savo artimųjų tarpe neslepiąs nusistatymo 1952 metais nebekandidatuoti į prezidentus.

Priežastis — 68 metai amžiaus ir nuovargis. O be to — dabar pasitraukęs greičiausiai išeitų su neblogu vardu, kurį gal būtų sunkiau išlaikyti dar ketverius metus.

Koks būtų demokratų kandidatas — sunku numatyti. Kalbama, kad demokratai norėtų prisikalbinti sau Eisenhowerį, kurį kalbina ir respublikonai, nenorintieji Tafto.

Koks Eisenhowerio nusistatymas, niekas tikrai nežino. Viena yra aišku, kad jis užsienių politikoje yra antiiziliacionistas, tad jo pažiūros sutinka ir su dabartinės vyriausybės pažiūromis.

NESUTARIMAI dėl algų ir kainų

Šiuo metu Amerikoje dedasi ir Maskvą šiek tiek padrąsinančių dalykų. Vienas iš tokių įvykių, be abejo, yra darbininkų unijų atstovų pasitraukimas iš vadinamojo jėgų mobilizacijos štabo.

Amerikos ekonominio pajėgumo mobilizacija — pasirengimas galimam karui — yra labai tvirtai surišta su apsisaugojimu nuo infliacijos. O tam tikslui būtinai reikia sustabdyti kainų kilimą. Bet kainų kilimo negalima sustabdyti, nesustabdant atlyginimų kėlimo. Čia ir susidaro kliuvinys.

Visi sutinka, kad gera būtų sustabdyti kainų ir atlyginimų nuolatinį kilimą, bet nesutaria, kurioje vietoje, kokiu santykiu tie dalykai turėtų būti "įšaldyti".

Yra paskelbtas dekretas, kad kainos "įšaldomos" tokios, kokios jos buvo šių metų sausio 25 dieną. Bet ar teisinga ir atlyginimus toje pačioje vietoje "įšaldyti"?

Čia irgi visi sutiko, kad ne. Nes kainų "įšaldymas" įvyko tokiu metu, kada jos jau pasiekė niekad Amerikos istorijoj dar nematyto augštumo. Nuo Korėjos karo pradžios jos kilo ir kilo, ypač skubėjo kilti prieš pat dekreto išleidimą. Atlyginimai to kilimo nesuspėjo prisivyti.

Todėl buvo pasiūlyta, kad atlyginimai dar gali būti keliami bent 10%.

Unijų atstovai su tuo nesutiko, nurodydami, kad pagrindiniai atlyginimai, neįskaitant pailginto darbo laiko, yra atsilikę daug toliau, o be to, pagal dabartinį dekretą kainų kilimas nėra visiškai sustabdytas, kadangi ypač visos eilės maisto produktų kainų tas "įšaldymas" neliečia. O maistas kaip tik sudaro svarbiausią darbininkų išlaidų dalį. Tad jie reikalauja, kad visų pirma algų nustatyme būtų pagrindan imamas tik 40 savaitinių darbo valandų atlyginimas, be antvalandžių, ir kad būtų atsižvelgiama dar į galimus kainų kilimus. Kadangi pramonės ir vadinamieji visuomenės atstovai su tuo nesutiko, tai unijų atstovai iš štabo pasitraukė, pridėdami ir dar vieną reikalavimą — kad darbininkų atstovavimas būtų sustiprintas, kadangi dabar vadinamieji visuomenės atstovai balsuoją tik už pramonininkų pasiūlymus ir darbininkų interesų esą neįmanoma ginti.

Tačiau yra vilties, kad tas nesutarimas bus išlygintas ir Maskvai neteks ilgai šiuo susitrukdymu džiaugtis.

KAS ir KUR

● Danų laikraštis "Nationaltidende" praneša, kad Mandžūrijoje, tarp kitų "savanorių", atsiradęs ir lietuvių sanitarinis dalinys. Neabejotina, kad jis ten atsirado Maskvos prievarta. Dėl to Maskva ir gąsdina lietuvius nuo stojimo į Amerikos kariuomenę, nes, girdi, turėsite kariauti prieš savo brolius...

● Prof. J. Balys Indianos universitete šį semestrą skaito paskaitas apie Pabaltijo kraštų tautines kultūras.

● Dail. A. Galdikas, gyvenąs Paryžiuje, aplinkybių verčiamas, daro pirmus žygius atvykti į Ameriką.

● Paryžiuje gyvenantieji lietuviai vasario 16 d. proga suaukojo 6,800 frankų. Minėjime paskaita skaitė pulk. J. Lanskoronskis. Buvo ir meninė programa.

● Dail. Zoromskis iš Bogotos, Kolumbijos, atvyko į Chicagą ir jieško sąlygų įsikurti.

● Dr. A. Margeris, šliuptarnių autorius, parašė naują romaną. Dail. Mikas Šileikis šiam romanui daro iliustracijas.

● Dail. V. Kasiuliui, gyvenančiam Paryžiuje, Hallmark bendrovė įteikė dovaną už paveikslą "Bėgimas į Egiptą". To paveikslo spalvota reprodukcija buvo įdėta prieškalėdiniame Time žurnalo numeryje.

● Aleksandras Danta, buvęs Lietuvos finansų viceministeris, dabar gyvena Bonegviloj, Australijoj. Prieš kelis mėnesius neatsargaus motociklisto suvažinėtas, ilgai gulėjo ligoninėj ir dabar dar negali dirbti.

● Australijos lietuvių laikraščio Mūsų Pastogės faktinasis leidėjas Antanas Baužė steigia nuosavą spaustuvę. Joje mano ne tik laikraštį, bet ir lietuviškas knygas spausdinti. A. Baužė jau daug metų gyvena Australijoje. Mūsų Pastogė neseniai išleido 100-ąjį numerį.

● Neolithuanų korp. steigėjas inž. Banaitis dar tebesigydo Vokietijoje. Jo šeima jau pakeliui į Ameriką.

● IRO tarnyboje Vokietijoje yra nemažai žmonių, kurie daro tik asmeniškus biznius ir nesirūpina tremtiniais. Vieną tokį žydų tautybės Amerikos pilietį — A. Gershową suėmė Grohno sovykloje su 40 svarų aukso siuntiniu. Jis priklausė tarptautinei sukčių gaujai.

● Kazys Škirpa, buvęs Lietuvos pasiuntinys Vokietijoje, dabar dirbąs Washingtone, Kongreso Bibliotekoje, Vasario 16 proga kalbėjo Pittsburghe, Pa.

● Paryžiuje Vasario 16 proga rinktinei publikai kalbėjo Gabriel Puyaux, pirmas Prancūzijos pasiuntinys Lietuvai.

● Brazilijos Lietuvių Sąjungos naujon valdybon išrinkti: M. Danta — pirm., B. Stankevičius — vicepirmininkas, S. Vancevičius — sekretorius, A. Kublickas, K. Pranaitis, J. Mažietis ir J. Širvydas — nariais.

● Mykolas Saulius, mūsų žinomas violenčelistas, šiuo metu kaip simfonijos orkestro dalyvis gastroliuoja Meksikos įlankos pakraščio miestuose.

M. Saulius dirba San Antonio (Texas) moderniame 6,500 vietų teatre, kur groja simfoniniuose koncertuose ir operose. Jis jau antri metai dirba didžiojoj Amerikos scenoj.

● Kolumbijoj, Bogotos miesto stalo teniso moterų varžybas laimėjo neseniai atvykusi tremtinė L. Grigaliūnaitė

● Dr. Vydūnas, dabar einąs jau 83-čius metus, Vasario 16 dieną praleido Diepholzo gimnazijoje. Ši vienintelė grynai lietuviška gimnazija pavadinta "Vasario Šešioliktosios Gimnazija".

● NCWC gavusi 15,000 nevardinių garantijų įvažiuoti į JAV. Jos bus duodamos: siuvėjams, dailidėms, mašinistams, auklėms, braižytojams, kasyklų darbininkams, miško kirtėjams, laborantams, veterinoriams, geležies apdirbimo darbininkams ir žemės ūkio darbininkams.

● Lietuvis Frank Smith, gyvenęs Wheaton, Ill.., mirdamas Amerikos Lietuvių Tarybai užrašė 500 dolerių palikimą.

● Muz. Algirdas Kačanauskas, neseniai atvykęs iš Vokietijos ir apsigyvenęs Brooklyne, organizuoja vyrų chorą. Vėliau numato prie jo organizuoti ir mažą simfoninį orkestrą.

● Brooklyno vaidintojų trupė, vadovaujama aktoriaus Vit. Žukausko, po pavykusios "Amerika pirtyje" premjeros, ruošiasi šią komediją pakartoti po Velykų. Pradės darbą ir su nauju veikalu.

● Gabija išleido Juozo Krumino apysaką "Naktis viršum širdies", 141 psl., kaina $ 1.50. Knyga gaunama: Gabija, 340 Union Brooklyn 11, N. Y.

Lietuvis medžioja kengūras

Kengūra, atrodo, bus įdomiausias ir originaliausias Australijos padaras. Jos veisimosi būdas dar ir dabar sukelia didžiausius ginčus bušų medžiotojų tarpe. Daugis jų galėtų įrodinėti nuo saulėtekio iki saulėleidžio, kad kengūra atsiveda prieauglį per savo krūties spenelį, esantį jos sterblėje.. Tačiau gamtininkai yra išaiškinę, kad kengūriukas gimsta normaliu keliu ir tik po to motinos įkeliamas į sterblę ir prijungiamas prie vieno iš keturių ten esančių spenelių, nuo kurio jis atsijungia tik tada, kai jau pajėgia apleisti motinos sterblę. Kengūriukas gimsta tik riešuto didumo.

Kengūra išauga iki 6—7 pėdų aukščio ir sveria apie 200 svarų. Šokinėdama ant paskutiniųjų kojų, uodegos padedama, kengūra gali nubėgti 40 mylių per valandą, vienu šuoliu nušokti apie 30 pėdų ir peršokti 9 pėdų aukščio kliūtis. Užpulta kengūra ginasi ne dantimis, bet užpakalinėmis kojomis. Kai kurios kengūrų rūšys pasižymi ypatingu įžvalumu ir savisaugos pajauta. Tokios kengūros, persekiojamos australiškojo dingo, bėga ypatingų žolių (vad. čiaudulio žolėmis) plotais, kurie sutrukdo persekiotojų greitį.

Vakarinių New South Wales sričių aboridžėnai (čiabuviai) pasakojo legendą apie tai, kodėl kengūra šokinėja, ir kaip ji sukūrė jiems laukinį šokį — "corroboree".

...Seniai, labai seniai, kai kengūra dar vadinosi senu čiabuvių suteiktu vardu "borah", beklajodama stepėse, ji pamatė netoliese laužo šviesas ir išgirdo keistus muzikos garsus. Smalsusis gyvulėlis nutarė prisėlinti prie to žmonių sambūrio. Pažymėtina, kad tuo laiku kengūra bėgiojo keturiomis kojomis, kaip dabartinis šuo. Kai borah prisiartino prie ugniavietės, ji stebėjosi tautiniais čiabuvių šokiais, šūkaujant iki pašėlimo, lydint muzikos bumerangų garsams, kuriuos mušė moterys. Borah, girdi, susižavėjęs nematytu reginiu, pamiršęs givuliškąjį atsargumo instinktą ir įsimaišė į šokančiųjų ratą. Taigi kengūra atsistojusi ant užpakalinių kojų ir ėmusi šokinėti ratu paskui arčiausiai šokusį žmogų.

Moterys, išvydusios šokėjų ratelyje neprašytą svečią, labai išsigandusios, ėmusios rėkti ir vyrai liovėsi šokti.

— Užmuškim jį, — šaukusi įniršusi minia, apsupdama nelaimingąjį smalsuolį.

— Leiskime jam dar pašokti! — kaž kas bandęs nuraminti įsisiūbavusius.

Šie žodžiai paveikė pramogas mėgstančius čiabuvius ir sumišęs žvėrelis tęsęs toliau savo šokį, miniai džiūgaujant ir kvatojant.

Pagal genties įpročius, nepažįstamas įsibrovėlis, sutrukdęs apeigas, turėjo būti nubaustas mirtimi. Bet kengūra, kuri sukūrė naują šokį, buvo pagailėta ir palikta gyva. Kad ji neišduotų priešams genties papročių, ji buvo priimta į genties bendruomenę, išmušant jai du dantis, kaip paprastai daroma su genties jaunuoliais, prieš įvedant juos į vyrų tarpą. Šiuo įvykiu čiabuvių tarpe yra aiškinama ta aplinkybė, kodėl kengra neturi šuniškųjų dantų ir šokinėja ant paskutiniųjų kojų, uodega palaikydama savo lygsvarą.

Aboridžėnai kengūras medžioja maistui. Prieš medžioklę jie išsitepa dumblu, kad nustelbtų specifinį kvapą, kuris trukdo medžioklės sekmei. Radę kengūrų pėdsakus, medžiotojai tariasi ir planuoja, kaip jas laimėti. Paprastai vienas medžiotojų sėlina prie kengūrų ir jas gena į kitų medžiotojų paspęstas pinkles. Čiabuviai kengūras nukauna jietimi, kurią jie taikliai nutaiko į judantį taikinį, esantį 40 jardų atstu. Medžioklės metu gana dažnai naudojamasi ir varovų talka, tą atlieka moterys ir vaikai. Rytinėse Australijos srityse čiabuviai, medžiodami kengūras, naudojasi 40 jardų ilgio ir 6 pėdų aukščio tinklais, į kuriuos suvaromos išgąsdintos kengūros ir ten užmušamos.

Pasiklausykime lietuvio medžiotojo, kurį laiką gyvenusio Centrinėje Australijoje, pasakojimų:

— Medžioti eidavau savaitgaliais, atitrūkęs nuo geležinkelio darbų. Pasiimdavau kariškį šautuvą, keliolika alaus bonkų palydovą šunį, ir klaidžiodavau vienišas po kaimynines stepes kalnus...

Vienoje tokioje medžioklėje nušoviau didelį strausą — tėvą o sūnų, ką tik apleidusį kiaušinį, pasiėmiau auginti. Žinai brolyti, pakeičiau nuomonę, kad strausą išperina saulė. Pasirodo, kad taip nėra, nes tatai įvyko liepos mėn. 2 dieną, kada oras būna gana vėsus. Šį kartą pasitvirtino vieno australo medžiotojo pasakojimas, kad mažą strausiuką išperi ir augina tėvas. Jis vaiką įpratina pažinti maistą, gina nuo priešo ir šildo. Pradžioje man buvo keista, kodėl jis nebėga nuo medžiotojo ir atkakliai ginasi nuo šuns. Kai vienas patinas man buvo nušautas, aš pastebėjau kaž ką bėgant aukštoje žolėje. Išgirdau ir balsą: mažas strausiukas čepsėjo žąsiuko balsu. Aš puoliau jauniklio jieškoti ir pasigavau. Tatai buvo labai gražus, pūkuotas, pilksvas, — išilginiais dryžiais pajuodintas padarėlis.

Džiaugdamasis parsinešiau strausiuką namo. Padariau erdvų gardą, maitinau kiaušiniais, pyragu ir žolėm. Mano auklėtinis gana geit išaugo iki gaidžio didumo. Kad naktimis nesušaltų, pasiimdavau į palapinę, o dieną paleisdavau net laisvam pabėgioti. Tačiau jis labiausiai mėgo savo gardą, kur jautėsi, lyg namuose. Buvo drąsus ir kartais net akiplėšiškas: pasipainiojusį šunį vydavo šalin, kapodamas jį savo snapu...

Medžiojau ir kengūras. Kartą tokioje medžioklėje užtrukau net dvi paras. Nakvojau negyvenamoje farmoje, virdamas papūgų sriubą. Naktį mane lankė kralikai ir savotiškos išvaizdos šikšnosparniai.

Australijoje, brolyti, medžioti gana suuku. Po kalnus laipioji tik žvėrių pramintais takais. Ilgesnėse medžioklėse pavargsti. Net ir mano šuo antrąją medžioklės dieną pavargo: jis susirietė ant žemės ir laižė savo primuštas letenas...

Pagaliau medžiotojo nuotykius tikrai pamėgau. Vis dažniau ir dažniau išsmukdavau iš palapinės į kalnus. Pasisekdavo kartais nušauti iš kariško šautuvo net penkias kengūras. Nemaloniausias darbas būdavo nulupti jų kailį. Iš kengūros uodegos išsiviręs skanaus buliono, mėsą numesdavau Australijos bušų plėšriesiems.

Kartais panorėdavau pasekti kengūrų gyvenimą. Stebėdavau patinų dvikovas dėl patelių...

Kengūra motina, kai ją persekioja medžiotojas, niekad neišmeta iš sterblės savo vaiko, o gelbsti ir jį drauge su savim.

Šiandien, kai jau atvykau iš dykumų, džiaugiuosi 16-kos kengūrų kailiais, kuriuos tikiuosi galėsiu nusigabenti ir į tėvynę. Mano gyvenime australiškos medžioklės paslaptis yra vienas iš maloniausiųjų pergyvenimų... — Taip baigė pasakojimą mūsų tautietis.

P. Sirgedas
(MŪSŲ PASTOGĖ)

Knygos bičiulių klubas

Lietuviškai knygai pasirodyti sąlygos ne savoje tėvynėje yra sunkios, bet su visuomenės parama tos sąlygos yra nugalimos. JAV, Anglijoje, Vokietijoje ir kituose kraštuose yra gana populiarūs knygos klubai, kurie daug prisideda prie knygos išleidimo, jos atpiginimo ir populiarinimo.

Tokį klubą — Knygos Bičiulių Klubą — dabar suorganizavo Lietuvių Spaudos Centras Amerikoje "Gabija", kuri iki šiol sėkmingai vykdė ir tebevykdo lietuviškų knygų telkimą ir jų platinimą visame laisvame pasaulyje.

Knygos Bičiulių Klubo nariais kviečiama visa skaitančioji visuomenė. Kiekvienas narys, įmokėjęs $5.00 mokestį, gauna naujų knygų nemažiau kaip už $8.00. Pirmaisiais metais Knygos Bičiulių Klubo nariai gauna mūsų žymiųjų rašytojų naujai išleidžiamas šias grožinės literatūros knygas: Juozas Kruminas "Naktis viršum širdies", apysaka (jau išleista); Jurgis Savickis "Raudoni batukai", rinktinės novelės; Nelė Mazalaitė "Mėnuo, vadinamas medaus", apysaka; Jurgis Jankus — apysaka; Liudas Dovydėnas "Per Klausučių ulytėlę", apysaka.

Kaip matyti, išleidžiamų knygų autoriai yra mūsų visuomenei žinomi ir skaitomi. Kiekvienas jų yra išleidęs po kelias knygas, ir tas liudija šių autorių populiarumą.

Metinis $5.00 Knygos Bičiulių Klubo nario mokestis siunčiamas šiuo adresu: Gabija, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

AŠ LAIKIAU PAMALDAS UŽ STALINĄ

Įdomus stačiatikių dvisiškio pasipasakojimas. 60 puslapių Galima užsisakyti Dirvoje, siunknygelė. Kaina — 50 centų čiant 50c pašto ženklais, arba $1.00 už dvi

Skaityk ir garsinkis Lietuvių Naujienose, paveiksluotas 32-jų puslapių mėnesinis žurnalas. Įsteigtas 1938 m.

Prenumeratos kaina 1 metui $2.00; 3 metams $5.00. Adresuok:

LIETUVIU NAUJIENOS
332 N. 6th St., Philadelphia 6, Pa.

LENKIŠKĄ KNYGĄ LIETUVIŠKAI PASKAIČIUS

Melagingos knygos paraštėse *

VILNIAUS KELMAS

(Pirmas tęsinys iš Dirvos 9 nr.)

Rinkinyje "Wileńszczizna" netrūksta savotiškų Lietuvos praeities aiškinimų, neaiškių, abejingos vertės faktų kėlimų ir net aiškių netiesų skelbimų ar kartojimų. Kaiką galime čia pasižymėti. Pradėkime kaip ir mažmožiu. Štai, pavyzdžiui, archivaras Studnickis p. 14-15 primena Vilniaus vokiečio Hanulionio istorinius nuopelnus kaip Vilniaus iš Kęstučio paveržėjo Jogailos naudai, pirmo vilniečio lenkę (krokuvietę) vedusio ir ypačiai Lietuvos artintojo su Lenkija, dirbusio jųdviejų unijos naudai. Tačiau ar neturėtų St. atsiminti ir tai, kuo baigėsi Kęstučiui Vilniaus sosto iš jo paveržimas, paveržėjams tik jau garbės nesudaręs? O mes, lietuviai, ar neturime pagrindo laikyti Hanulionį svetimu mums žmogum, vokietį — lenkų agentu, kas lyg griežtai perbraukia vis ir vis kartojamą "amžinąjį" politinį dėsnį: "jak świat światem, nie będzie niemiec polakowi bratem" (niekados vokietis nebus lenkkui broliu — du amžinuoju priešu), bet ir unijos entuziastai neturėtų gal perdaug gėrėtis jo vaidmeniu ją užmezgant. Šiam vokiečiui įsikišus į laisvai sudaromus Lietuvos santykius su Lenkija (atsiminkime kad ir laisvą, ne šališkai, ne unijiškai suvaržytą, Gedimino ir Alkūnėlės susitarimą) ir palaiminus, iš dalies gal ir sugalvojus uniją, lenkai, be abejo, ištraukė iš jos sau didelę realinę ir materialinę naudą, ne tik atplėšdami nuo Lietuvos didžiausius ir turtingiausius plotus, bet ir Lietuvoje įsigalėdami bei praturtėdami, tad lietuviams čia buvo aiški ir skaudi skriauda — savotiškai klastinga (amžino lietuvių priešo?) istorinė vokiečio dovana. Betgi leisdama Lenkijai augti Lietuvos kaštu, šioji "vokiškoji" (kas per erezija!) unija tuo pat neleido tomdviem valstybėm drauge sudaryti tokią galybę, kokią jos būtų sudariusios laisvai, nuoširdžiai ir lygiu svoriu viena su kita besantykiaudamos ir sutartinai veikdamos kaip dvi nepriklausomos, bet viena kitą remiančios valstybės. Lenkai jautėsi ir lietuviams vis skelbėsi esą jų, šių savo "jaunesnių brolių", didžiausi geradariai, reikalaudami sau iš jų neišbaigiamo dėkingumo, o šie, bestovėdami lenkų vis didesnį įsigalėjimą ir vis savanaudiškesnį valstybinio vairo pasiveržimą, tuo nekartą pasipiktindavo, pašūkaudavo, pagrasydavo, kaikada net savarankiškiau pasielgdavo (kėdainiškė unija su švedais), tik ir vis mažiau jautėsi atsakingi už bendrą valstybinį likimą, daugiausia apsiribodami savo "provincišku" (ne provinciniu ar provincijos) gyvenimu ir reikalais. Lenkų-Lietuvos valstybinis kūnas aiškiai silpo, visuomenės santvarka iro, o kaimynai stiprėjo ir lengvai savo naudai lenkė šio savo kaimyno silpnybes. Baigėsi katastrofa, tiek lietuviams, tiek ir lenkams, unijos kūrėjų ir gerbėjų nenumatytu, bet neišvengiamu nesveiko ir klastingo unijinio darbo "apvainikavimu". Tik jau mūsų laikais ši dviveidės, saldžiai rūgščios unijos istorija baigėsi atviru, ryžtingu, tikrai vyrišku lietuvių jos nutraukimu — savarankišku tautiniu ir valstybiniu jų įžygiavimu į moderniųjų tautų pasaulį. Neaiškios, hanulioniškos kilmės istorijos lapas dviem skiltim, lietuviškąja ir lenkiškąja, užsiskleidžia abiejų šalių nevienodu tekstu ir stilium surašytas, užleisdamas vietą tarptautinio bendravimo naujybinei istorijai su jos "liberté, egalité, fraternité" ir net "wolny z wolnymi, równy z równymi", bet nei mažiau nei daugiau — kaip aptiekoje. Be to, nebėsava tik mudu vienudu; čia pat mūsų prieteliai pabaltiečiai, gudai ir ukrainai, su kuriais mūsų santykių nedrumsčia, neapkartina jokie "hanulioniški" (unijiniai) prisiminimai. Deja, "sitvininkams" šie vis dar atsirūgsta. Oi tas Anulionis! oi tas vokietėlis!

Nuo Anulionio vienu šimtmečiu kilkime į šventąjį Kazimierą. Paimu į rankas mažutę kun. St. Ylos maldaknygutę: Lietuvių maldos ir giesmės, pasižiūriu — Litanija į Šv. Kazimierą — ir skaitau: "Šv. Kazimierai, ištikimasis Marijos tarne, Šv. Kazimierai, Bažnyčios papuošale, Šv Kazimierai, L i e t u v o s g l o b ė j a u..." Taip: Lietuvos globėjau! Jo gi kovo 4 dieną per šimtmečius Lietuva švenčia: lietuviai, gudai ir lenkai. Juk ir Valerijonas Charkevičius*, kurio net 6 straipsnius įsideda sau "Wileńszczizna", p. 150 kad ir tvirtina Šv. Kazimierą kultūros ir dvasios atžvilgiu buvus lenką (polak z kultury i ducha — mat, Krokuvoje užaugintas), visdėlto pripažįsta jį esant Lietuvos patroną, dar aiškiau — tikrą lietuvį (litwin z krwi), nes Algirdo prosūnaitį ir Gedimino proprosūnaitį, kukliai čia nutraukdamas lietuviškos Šventojo kilmės išvedžiojimą ties (mūsų, bet ne Ch. nuomone) nemažiau tikrais lietuviais Kazimiero seneliu Jogaila ir tėvu Kazimieru. Na, tiek to! P. 141 tas pats Ch. dar kartą aiškiai sako apie Šv. Kazimiero kultą visose buvusios Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos žemėse. Tvarkoje. Tik kažin ar bus tvarkoje gen. Anderso korpuso divizijos kapelionas kun. W. Žmikowski savo 1946. III. 3 pamoksle, kurį jis "na Kaziuka" pasakė "w Modenie-Wilnie" (reikės mūsų paraštėse ir dėl "Modenų-Vilnių" sau ką neką pasižymėti), p. 135 sutraukia Lietuvą ir Didžiąją Lietuvos Kunigaikštiją vienon "Vilniaus žemėn", kurią Šventasis mylėjęs visa širdim ir jos tesąs patronas. Negana to. Tik pripažinęs Kazimierą lietuviu, kad ir susiejęs jį su lenkų "dvasia ir kultūra", Charkevičius staiga susigriebia ir drožia:

"Po Pirmojo Pasaulinio Karo... lietuviai stengėsi nuleisti (zdegradować) šv. Kazimierą naujybiniu Perkūnu, kurį būtų garbinę tik Kaunas ir jo priemiesčiai" (p. 150).

Štai kaip? Leidžiame sau pironizuoti? Na, tai įsidėk sau galvon, Panie, ką aš Tamstai dabar papasakosiu.

Tatai buvo Vilniuje 1921 m., Želigovskio valdžios metu, kai Charkevičius tebebuvo dar Maskolijoje ir maskolių spaudoje rusiškai teberašė, tad Vilniaus dalykai tebebuvo jam dar svetimi, nežinomi. Švento Kazimiero dienai toks pusvokietis-puslenkis Johann Obst (naujas Hanulionis?) Vilniaus lenkų dienraštyje išspausdino straipsnį, kuriame kelte kėlė didįjį Šventąjį kaip lenką, lenkų patriotą ir lenkų globėją, lietuvių nė iš tolo prie jo neprileisdamas. Tuojau lenkų kalba lietuvių leidžiamame Vilniaus dienraštyje "Straž Litwy" atsikirsta į tai kilnaus Lietuvos patrioto gudo kun. Vladó Toločkos feljetonu, kuriame šis skaudžiai apjuokė obstinius išvedžiojimus ir tariamąjį Šventojo "lenkiškumą". Nebeapsigindamas Obst, pati didžioji tuo metu Vilniaus lenkininkų plunksna, pakurstė lenkų teismo prokuratūrą patraukti "Straž Litwy" redaktorių (mat, feljetonas nebuvo autoriaus pasirašytas, tad už jį atsakyti gavo nesutikęs autoriaus parodyti redaktorius) atsakybėn "už šv. Kazimiero garbės pažeidimą". Redaktorių ginti pasiėmė garsusis Vilniaus advokatas Tadas Wróblewski, o vyskupas Jurgis Matulevičius ir Vilniaus kunigų seminarijos profesoriai kun. Mečislovas Reinys (dabartinis Vilniaus arkivyskupas, bolševikų išvežtas) ir kun. Petras Kraujelis pateikė jam reikalingos teologinės ir kitokios medžiagos. Byla baigėsi redaktoriaus išteisinimu; nors ji ėjo uždaromis durimis, ir Vilniuje nevalia buvo apie ją rašyti, bet ne lenkų valdomame Kaune apie ją plačiai parašyta paties T. Wróblewskio parengtoje knygelėje "Prasa litewska pod rządem i sądem Litwy Środkowej", kur ir galima apie ją pasiskaityti. Čia betgi mums nesvarbu atpasakoti, šiaipjau labai įdomią šios bylos eigą, nesvarbu ir pats teismo sprendimas, tik gana bus nustatyti, jog ne lietuviai stengėsi Kazimierą įsavinti (įperkūninti!), tik lenkai iš lietuvių šį, pasak Ch., tikrąjį lietuvį tiesiog nusavinti. Lietuviai vagį pagavo, įkleimavo ir paleido, o

* Šis straipsnis rašytas 1947 metų pavasarį. Pabaigtas 1948 metų sausio 20 dieną.

* Mirė 1950 metais. RED.

ŠIMTANUOŠIMTINIS LIETUVIS

Jonas Pakrantis Amerikoje

Vyt. Alantas

Jonas Pakrantis apaštalauja

Aną vakarą paskambino Adelė Kanapienė Pakrančio žmonai Birutei ir pakvietė juos ateiti šeštadienio vakarą, kaip Amerikos lietuviai sako, "pakazeriuoti" Būsiąs ir dar vienas kitas svečias — vietinis ir atvykėlis. Birutė pasitarė su vyru ir pažadėjo pas Kanapėnus apsilankyti.

Kai Pakrančiai atėjo, kiti svečiai jau buvo susirinkę ir "kazeriavo" susėdę aplink didįjį stalą. Kanapėnas supažindino juos labai paviršutiniškai ir tuojau pasodino lošti. Lošė labai paprastą lošimą, kuris Lietuvoje buvo vadinamas "maušeliu" ir kurio vardo čia niekas tikrai nežinojo. Pakrantis, kaip šimtanuošimtinis lietuvis, mėgo palošti rimtesnius ir painesnius lošimus, kaip, pvz., preferansą ar šachmatais, bet argi gali daryti, ką mėgsti, ar ko nemėgsti atėjęs į svečius? Ką daro kiti, daryk ir tu?

Pakrantis atsidėjęs peržvelgė stalą, stengdamasis atpažinti, kuris čia vietinis ir kuris tremtinys, bet iš apdaro atpažinti jau nebegalėjo: visi buvo gražiai pasipuošę ir atrodė "tikri amerikiečiai". Tada jis stengėsi įsiklausyti, kaip jie kalba, bei ir pavardė, kaip jis vėliau sužinojo, iš to nieko negalėjo suvaikyti. Viena senyva moteriškė, kurios pavardė, kaip jis vėliau sužinojo, buvo Mrs. Kratage — ponia Krutulienė, kalbėjo puikia suvalkiečių tarme. Pakrantis nusprendė, kad ji, turbūt, bus ką tik atvykusi iš Europos. O priešais jį sėdėjo vidutinio amžiaus vyras, švarką pasikabinęs ant kedės atlašos, ir kalbėjo baisiu lietuvių ir anglų kalbos kratiniu. Tokie žodeliai, kaip "for sure", "all right", "I am in" (vadinasi, aš lošiu), "seventori", "go ahead", "I am out" (aš nelošiu), "pačekik", "nesikidik" ir tt., ir tt. liejosi, kaip iš kibiro. Ir pakrančio jautri ausis netruko pastebėti, kad tas vyras, kurio pavardė buvo tikrai lietuviška — Nemunaitis — angliškus žodžius kaišiojo į lietuvių kalbą su kažinkokiu pasigardžiavimu ir pasididžiavimu, kaip anais laikais Lietuvos kaimo pusbernėlis, užsimovęs naujais blizgančiais batais, užrietęs nosį žingsniuodavo per šventorius atlaidų metų. Pakrantis galvojo, kad Nemunaitis tikriausiai gyvena Amerikoj bent apie 30 metų. Toks lietuvių kalbos darkymas Pakrančiui labai nepatiko, bet jis nusprendė tylėti.

Tačiau besikalbant paaiškėjo, kad tas vyras tremtinys, kaip ir jis pats, atvykęs į Ameriką tik prieš ketveris metus. Tuomet lietuvių kalbos darkymas Pakrančio ausiai pasidarė dar šlykštesnis ir jis nutarė nebetylėti. Iš pradžios jis norėjo juokais priminti ponui Nemunaičiui reikalą gerbti lietuvių kalbos grynumą, pastebėdamas, kad jis nesuprantąs, ką anas sakąs.

— Kaip, tamsta dar neišmokai angliškai? — paklausė Nemunaitis Pakrantį, matyt, nelabai tikėdamas jo žodžiais.

— Įsivaizduokite, kad dar neišmokau, — atkirto Pakrantis, — ir aš nesuprantu, ką čia tamsta kalbi, — nusišypsojo Pakrantis.

Užuomina buvo labai aiški; Pakrantis manė, kad to pakaks, ir kad Nemunaitis nustos "puošęs" lietuvių kalbą svetimomis plunksnelėmis. Bet jis apsiriko. Nemunaitis į Pakrančio netiesioginį prašymą kalbėti padoria lietuvių kalba atsakė tuo, kad dar labiau ėmė ją "amerikoninti". Tada nebeapsikentęs Pakrantis kreipėsi į jį jau tiesiai, be jokių vyniojimų į vatą.

— Klausyk, ponas Nemunaiti, jei tamsta tik po ketverių Amerikoje buvimo metų savo kalboje jau vartoji pusę amerikietiškų žodžių, tai kas bus dar po ketverių metų? Tur būt, tada nebemokėsi nė vieno lietuviško žodžio.

Nemunaitis lyg supykęs, lyg susijaudinęs kurį laiką žiūrėjo į Pakrantį ir paskum brutaliai atsakė:

— Aš amerikonišką duoną valgau, aš ir kalbu amerikoniškai. Ką man lietuvių kalba duos?

Atsakymo netikėtumas Pakrantį apstulbino. Jei tas vyras būtų nuvažiavęs į Palestiną ir ėmęs valgyti žydišką duoną, tai jo lietuvių kalboje jau būtų buvę pusė žydiškų žodžių, — dingtelėjo Pakrančiui į galvą. Už duonos kąsnį tas vyras jau išsižadėjo savo kalbos ir tautybės ir, be abejo, išsižadės ir savo tėvynės. Ir keisčiausia Pakrančiui pasirodė tai, kad tas smarkuolis net nepagalvojo apie tai, kad jis pats tą duoną užsidirba. Kažin kokią duoną jis valgytų, jei negalėtų pats jos savo penkiais pirštais užsidirbti? Amerikoje niekas tau duonos dykai neduoda, net jei tu už tai ir savo kalbos, tautybės ir net tėvynės išsižadėsi. Tu gauni fabrike čekį kol dirbi, bet jei tu susirgai trims dienoms, tai už tą laiką tau jau niekas nebemoka. Užuot visa tai pasakęs Nemunaičiui, Pakrantis kreipėsi į ponią Krutulienę:

— Pasakykite, ponia, kiek laiko jūs gyvenate Amerikoje?

— Bus jau apie trisdešimts metų.

— Pagal poną Nemunaitį tamsta turėjai lietuvių kalbą užmiršti keturis kartus, — atsakė Pakrantis, — nes jam savo tėvų kalbai pamiršti tereikia aštuonerių metų. O kokią duoną tamsta valgei: amerikonišką ar ne amerikonišką?

— Nei tą, nei tą: aš valgiau savo pačios užsidirbtą duoną, — nusijuokė ponia Krutulienė.

— Never mind, — nebežinodamas ko griebtis Nemunaitis vėl puolė į lietuviškai anglišką žargoną. — Kieno vežime sėdi, to ir giesmę giedi...

— Arba kitaip sakant, blogas tas paukštis, kuris į savo lizdą teršia, — atkirto Pakrantis.

Visi nusijuokė, išskyrus Nemunaitį, kuris, piktai mėtydamas kortas, paklausė:

— O kas tamstai galvoje kaip aš kalbu? Kaip noriu, taip kalbu.

— Visas reikalas ir yra, kad man tatai net labai galvoje. Tamsta kalbi ta pačia kalba, kuria ir aš turiu laimės kalbėti. Ar mes to norime, ar nenorime, bet mes esame bendrininkai ir mūsų gimtoji kalba yra mūsų bendra nuosavybė. O kaip tamsta pažiūrėtum į savo bendrininką, kuris pradėtų varinėti vinis į jūsų bendrai valdomą mašiną?

— Kalba ne mašina...

— Teisingai, kalba ne mašina, bet gyvas kūnas: kai tamsta imi ją "puošti" svetimybėmis, tai yra tas pats, kaip gyvą kūną imtum raižyti stiklu: iš jos ims trykšti kraujas. Aš tai jaučiu, užtat ir tamstai sakau...

ĮSIGYKITE vertingą knygą!

Jau pradedama ruošti spaudai žymaus foto menininko Vytauto Augustino Lietuvos vaizdai. Tai didelio formato (12x8 col.) leidinys, kuriame tilps daugiau kaip šimtas vaizdų. Kiekvienas vaizdas bus atspausdintas atskirame puslapyje. Leidinio įvadas ir kiti tekstai spausdinami lietuvių ir anglų kalbomis. Leidinys spausdinamas geriausiame, specialiai pritaikintame popieriuje ir bus įrištas į kietus meniškus viršelius.

Šiame leidinyje vaizdais atsispindės visas Nepriklausomos Lietuvos kūrybinis darbas — Lietuvos miestų išaugimas, modernioji statyba, ekonominis bei ūkinis išaugimas. Taip pat tilps Lietuvos istoriniai paminklai bei jos gamtovaizdžiai. Šis vertingas veikalas bus ne tik vaizdus savo Tėvynės prisiminimams, bet jis puikiai tiks ir svetimtaučiams supažindinti su Lietuva. Kiekvieno patriotiškai galvojančio lietuvio pareiga yra tą leidinį iš anksto užsiprenumeruoti ir tuo prisidėti prie jo greitesnio pasirodymo.

Dėl šio leidinio spaudos brangumo jo tiražas bus leidžiamas tokio dydžio, kiek bus prenumeratorių. Norintieji šį leidinį įsigyti, malonėkite nedelsdami jį užsisakyti. Užsisakiusiems ir pinigus sumokėjusiems iš anksto, jo kaina bus tik 3 dol., o užsisakiusiems ir pinigus pasižadėjusiems sumokėti leidiniui išėjus — 4 dol.

Užsakymus ir prenumeratos pinigus prašome siųsti leidyklos administratoriui šiuo adresu: Povilas Ališauskas, 140-02 84th Drive, Jamaica, N. Y.

Leidykla VAGA

V. Skinka postringauja...

KONCERTE

Pamatęs iš Lietuvos pažįstamą veidą, pajunti, lyg sutikai artimiausį giminę. Šypsaisi į jį žiūrėdamas, pažįstamas veidas irgi šypsosi, nes naujo gyvenimo pradžioj, lyg išsigelbėjusių iš nuskendusio laivo tarpe, viskas pamiršta: — ir buvusi nesantaika, negrąžinta skola, net paviliota sužadėtinė.

Mokyklos koridoriuje prie staliuko su bilietais į lietuvišką koncertą pamačiau, kaip Kazys apkabinęs už kaklo Joną, bučiuoja į veidą, paleidžia minutei ir vėl bučiuoja. Pagaliau Jonas dingsta, o Kazys susijaudinęs ir išraudęs nuo malonaus susitikimo, sėdasi už staliuko ir šypsodamasis tęsia bilietų pardavinėjimą.

Aš atsiminiau, kad Lietuvoj jie sugyveno kaip katė su šunim. Iš kur čia toks pasiilgimas atsirado, kad vyrai negali atsibučiuoti iš džiaugsmo, išvydę vienas antrą?

Kai nuėjau į salę ir susiradau savo vietą — pamačiau Joną sėdintį greta manęs.

Aš užvedžiau kalbą maždaug taip pat, kaip šio rašinėlio pradžioj — visi, esą, dabar jaučiamės kaip tikri broliai ir nepaisome, kad kitas ir daug nemalonumų savo laiku yra pridaręs, bet piktumas jau išgaravęs ir kartais pabučiuoji žmogus tau atkištą ir labai savo laiku pūkuotą snukutį.

— Tai gal matei, kai mane Kazys bučiavo? Niekas man neišgaravo, aš į jį žiūrėti be piktumo negaliu!

— Kaip gi taip?

— Šiandien mane vežė į koncertą dėdė, klaidžiojo geras dvi valandas, kol surado šitą mokyklą, o aš, matai, ilgas laikas... Įeinu čia — pilna žmonių, nei vieno pažįstamo. Tik žiūriu — Kazys prie bilietų. Iš strioko užmiršau ir piktumą —prieisiu ir paklausiu, manau sau, kur čia vyrų kambarys. Tik pasisveikinau ir pasilenkiau prie jo ausies paklausti, o jis apkabino mane už kaklo ir bučiuoja tris kart į vieną veidą, tris kart į kitą... Tik paleido — aš vėl pasilenkiau klausti — vėl griebė bučiuoti. Ką gi, jis turi laiko ir kai jo entuziazmą apraminęs sužinojau į kurią pusę žygiuoti, tai jau bėgau tekinas. Tegul jį biesai — irgi draugas atsirado, seilioja man veidus, kai aš taip neturiu laiko. Pikta!

— Šerep! — sušuko moteriškas balsas iš užpakalio. Reiškia koncertas jau prasidėj s ir prašo tylos. Tautiškais rūbais išsipuošusi dainininkė scenoje uždainavo itališką ariją iš operos.

— Sy, iš kur čia ta krajava čigonka atsirado? — vėl tas pats balsas iš užpakalio.

— Šiur, čigonka iš krajaus ir dainuoja, ir, musėt, kortom išburia. Visokių čia privažiavo.

— Šerep! — atsisukęs šūktelėjo Jonas.

Šiandien jis tikrai atrodė piktas.

Seniausias ir gražiausiai iliustruotas lietuviškos minties žurnalas.

MARGUTIS

Įsteigė kompozitorius

A. VANAGAITIS

Kaina metams $2.00

Susipažinti siunčiamas dovanai.

6755 So. Western Ave.
Chicago 36, Ill.

TREMTIS

Vienintelis lietuviškas laikraštis Vokietijoje. Eina nuo 1950 metų liepos mėnesio pradžios, kas savaitę. Leidžia ir redaguoja žurnalistas SIMAS MIGLINAS. Prenumeratos kaina Amerikoje ir Kanadoje — 50 centų vienam mėnesiui —

TREMTIES atstovai:

Visai Amerikai, išskyrus Chicagos miestą — St. Nasvytis, 4579 W. 157 St., Cleveland 11, Ohio

Chicagos miestui ir Kanadai — W. Stuogis, 1114 Florence Ave., Evanston, Ill.

REMDAMI TREMTĮ, REMIAME VOKIETIJOJE LIKUSIUS LIETUVIUS — BE UŽJURIO LIETUVIŲ PARAMOS JIE LIKS BE LAIKRAŠČIO!

šis vis viena virto recidivistu, tik apsisukęs ne tik, lyg niekur nieko nebus atsitikę, tą pat kartoja, bet ir, kaip matėme, vaginamiems mėgina savo darbelio kaltę primesti.

Dar kiek — apie Charkevičiaus priskiriamą šv. Kazimierui "lenkišką kultūrą" ir "lenkišką dvasią". Lenkiška kultūra Lietuvoje užaugusio lietuvio Kazimiero Jogailaičio ir vokietės Elzbietos Habsburgaitės XV a. rūmuose? Czy śpisz, czy śnisz, czy o drogę pytasz? Be ginčo su Ch. sutikime pripažinti Šventajam lotiniškai katalikišką to amžiaus kultūrą, kurią įspūdingiausiai bus jis išreiškęs savo, bent jam priskiriamu, himnu "Omni die dic Mariae", o kas nuo to dar lieka — pagavę kuomet laiko, smulkiai, smulkiai sukapokime, atskirkime (bet kaip?), kas ten lenkiška, kas lietuviška, kas vokiška, kas gudiška ir, nudžiovę iš kur nors (je, bet iš kur?) tokias svarstykles, pasverkime visus šiuos "likučius" ir, patyrę kiekvieno svorį, nebeturėsime dėl ko ir ginčytis (uncijos ir gramai nuspręs?).

Šv. Kazimiero "lenkiškai dvasiai" suprasti pasižymėkime sau kai ką iš to pat Charkevičiaus kito straipsnio, kur p. 117 Vilnių jis apibūdina kaip "meilės miestą, kuris meilei palenkia, meilę aukštybėn iškelia, meile kuria ir meile kovoja". Štai, girdi (p. 118), romėjiškai julijiškoji Žygimanto Žygimantaičio ir Barboros Goštautienės meilė, kokios niekur Lenkijoje nerasi, tik Vilniuje Pilies Kalno papėdėje, paneryje — kuri nėra tik legenda, nėra poetinis prasimanymas — tik tikrovė — Vilniaus tikrovė — vilniečių meilė. Štai — toliau — filomatiškai filaretiškoji meilė draugams... "konradiškoji" žmogaus meilė tautai... žmogaus meilė Dievui: (p. 119) Šventas Kazimieras atstumia nuo savęs karališką karūną ir nužemintai klūpo ant uždaros Vilniaus katedros laiptų... Čia jau nuo savęs, tik charkevičiškai tęskime: ne Krokuvoje, tik Vilniuje Šventasis klūpo; ne krokuviškė, tik vilnietiška yra jo meilė Dievui; "niekur Lenkijoje, tik Vilniuje" tegalima tokia meilė — na, tai kaip čia bus su "lenkiška dvasia"? Nė velionies Herbačiausko šūkavimais ir mostagojimais jos čion neprisišauksime. O visdėlto ją rasime, tik ne mūsų Šventajame, bet jo šviesios asmenybės politiniams tikslams naudotojų žygiuose ir žygeliuose.

Šitokiu žygeliu gauname laikyti mano anksčiau jau užsimintą modeniškai vilnietišką "kaziuką". — Kas čia per prajovai? Taip, dar 1945 m. kovo (4?) d. kažkuriame Italijos miestelyje (w Apeninach) stovinti ten andersinė Vilniaus brigada šv. Kazimiero šventei buvo surengusi vilnietišką "kaziuką" — inscenizuodama gatvėse lyg ir kazimierinį Vilniaus kermošių. Prie miestelio iš tolo buvo matyti iškaba: Wilno. Gatvės papuoštos vardais: Wielka Pohulanka, Ostrobramska, Mickiewicza, Antokolska, Plac Łukiski. O ten visokie balaganai, kurių ypačiai populiarūs buvo "Bar Ciotki Albinowej" ir "Lira płacę, w mordę biję". Čia pat ir šoko: oberkus, kujaviakus ir mozūrus. Kaip — Vilniuje? Nagi, nagi — andersiniame "Vilniuje", ir visa tai buvo atlikta "tikrai lenkiškai", temperamentingai, lenkiškais papročiais ir tradicijomis (Wileńszczyzna" p. 129—134). Lenkiškai būtume pasakę: grocz z kapustą, rusiškai gal: smieś francuskago s nižegorodskim, o mes gal ir nebūtume kreipę dėmesio į šį pseudovilnietišką jovalą, jei jis būtų buvęs tik "dlia prostoj narod" — lenkų kareivių naivus daužymasis ir šposavimas. Tačiau tuo čia nesitenkinta, rengėjų turėta ir kitokių, reikšmingesnių tikslų. Visa tai, girdi, labai patikę italams (p. 132), kuriems, žinoma, tinkamai buvo paaiškinti šie "lenkiško Vilniaus" lenkiški oberkai ir kujaviakai, ir net buvęs pakviestas amerikietis korespondentas, kuriam visa tai buvo parodyta kaip Polish country fair (p. 129). Taigi net čia, net jovalinė, betgi — propaganda. Tad ne vien — "joukun dakc!"

O šitoksai falšyvasis Vilnius įrengiamas ir surengiamas taip pat ir kitų metų "kaziukui", tik jau Modenos mieste, ir ne vien čia linksma, nerūpestinga balaganinė propaganda, bet ir "kaziuko" kėlimas rimtesne šv. Kazimiero švente. Čia jau Trijų Kryžių ir Pilies Kalno fone (p. 147) — lyg Vilniaus katedros aikštėje — lenkų generolai ir ministeriai priima Vilniaus brigados — kareivių iš Vilniaus, Vileikos, Trakų, Naugarduko" (p. 142) žygiavimą su vilnietišku "smaku" priekyje, liaudiškai apsitaisiusių kalnėnais, krakusais, kašubais ir polešukais (p. 144), tik, žinoma, ne vilniečiais, nes būtų reikėję vilkėti jau lietuvių arba gudų kaimo drabužiais. Viena iš dviejų: arba čia vilniečių (siauresne ar krulikovskine prasme) maskaradas, žygiavimui pro generolus įvairių Lenkijos provincijų liaudies drabužiais apsivilkimas, arba ne vien "vilniečių" (polešukų), bet ir tikrų Lenkijos krakusų ir kitų provincijų lenkų parade dalyvauta. Šiaip ar taip, Vilniaus iškaba dengė čia ne vilnietišką tūrį.

Dar reikšmingesnė čia šv. Kazimiero dienai vilnietiškai, augščiau ir skersai gatvės, pakeltoji Aušros Vartų koplyčia su šv. mišiomis kariuomenei ir anuo kun. Žmikovskio pamokslu apie "Vilniaus žemės patroną", kurio šventės proga iškalbingasis karo kapelionas pabėrė tikrai ir mums įsidėmėtinų lenkiškų minčių:

"Ar yra pasaulyje kita tokia tauta, kuri labiau mylėtų savo tėvynę, negu mes savo Lenkiją? Ar yra kita tauta, kuri su tokiu noru ir džiaugsmu mirtų, gindama savo žemę, kaip tai daro lenkų tauta? Jokia tauta pasaulyje negali pasididžiuoti tokiu didvyriškumu, tokiu Dievo, garbės (honor) ir Tėvynės meile, kaip mūsų tauta!"

"...Mūsų tauta, praetyje taip galinga, betgi silpnesniems kaimynams brutališkai savo kultūros neprimetė... Visados buvome nuoširdūs ir atviri. Biaurėjomės apsimetimu (obłudą), neteisingumu (net fałszem), melu ir prigavimu (podstępem). Duotojo žodžio visados šventai (wiernie) laikėmės... Visados stodavome ginti ne tik pačius save, ne tik Europą, bet ir visą pasaulį" (p. 137).

Pridurkime čia ir Charkevičiaus, kuris dalyvavo modeniškame "kaziuke" ir girdėjo Žmikovskio pamokslą, panašų savo tautos (savęs?) apibūdinimą:

"Mes atskiriame be klaidos kas gera ir kas bloga, ir niekas (žadna siła) neprivers mūs meluoti arba veidmainiauti, būti bailiems arba nuolankiems (p. 115).

Oj, tu cosik niedobrze!" — būtų pasakęs kuris Vilniaus "lenkas", o koks Tomcio ar Ščepcio iš Lvivo radijo ("wesoła lwowska fala") būtų pridūręs: Trzymajcie, ludzie, bo nie wytrzymam!" Kad kiekviena tauta yra linkusi į save ir savo savybes žiūrėti šilčiau, geresnėmis akimis, negu į kitas — žinoma ir suprantama; nei lenkai, nei mes čia nedarome išimties. Kad toks nusijautimas ir nusistatymas nekartą reiškiasi labai naiviai, kaip štai kun. Žmikovskiui — ne naujiena; tik prisiminkime mūsų proaušrininko Kašarausko ir aušrininkų lietuvių kalbos į padanges kėlimą ("ir gražiausia, ir seniausia ir tt.), tokį pat Gogolio (tikriau ukraino Hoholio) ir kitų rusų savo kalbos garbinimą, taip pat lenkų savosios, prancūzų, italų vėl savų, latvių pasipūtimą prieš kitus ir pan. Nesvarbu mums čia, kaip "kaziukinio" aušravarčio pamokslo nežmoniškas gyrimasis, jei jis pažodžiui modeniečiams buvo išverstas, o ne diplomatiškai retušuotas, šiųjų buvo priimtas ir ką jie apie lenkus po to ėmė galvoti, tik jau visai negerai, jog šv. Kazimiero šventės proga nesusilaikyta nuo priešingų tikrovei teigimų, net nuo paprastos netiesos. Ar neprimena mums bolšekinės dainos "Ja drugoi takoi strany ne znaju, gdie tak volno dyšet čelovek" skaudžios autoironijos žmikovskio arba Charkevičiaus šie tautiniai pasigyrimai: "mes" prievarta niekam nebrukome savo kultūros, visados buvome atviri, niekados nebuvome falšyvi, obludnikai ar apgavikai, neveidmainiavome, savo žodžio nelaužėme, visados buvome garbingi! Pasakyta, išspausdinta ir pasirašyta. Tik žinote ką: — po staroszlachecku: "nie wierz gębie, połóż na zębie". Sugretinkime žodžius su faktais ir pasvarstykime, kiek vieni atitinka kitus.

Manau, kad nei Žmikovskis, nei Charkevičius neginčys, jog svetimos kalbos brukimą galima laikyti svetimos kultūros brukimu? Na, tad iš t ū k s t a n č i ų lietuvių visuomenei žinomų įvairaus senumo praeities faktų susijusių su lenkų kalbos ("kultūros") brukimu lietuviams labiau ar mažiau prievartingai ir brutališkai, tenutrūkusių su Vilniaus grįžimu Lietuvai 1939 m. ir apvainikuotų 1939—1940 m. lietuvių paskelbtu slaptu Vilniaus vaivados Bocianskio memorialu, kaip naikinti tautinę lietuvių kultūrą, paimkime pirmą pasitaikiusią (kaip tik rašant šį puslapį) žinelę. Worcesterinis "Amerikos Lietuvis" 1947 m. gruodžio 13 d. nr. 50 iš Kauno miesto savivaldybės 110-metinio sargo Juozo Adomavičiaus 1939 m. pasakojimų apie Lietuvos baudžiaumetį pateikia štai ką: kai jis dar tebegyveno "anoje Nemuno pusėje",

(Perkelta į 4-tą pusl.)

SKAITYTOJAI RAŠO

Trumpas pasimatymas su Lietuvos Prezidentu

(Iš vieno skaitytojo atsiminimų)

Prezidentas Smetona atvyko į Laumėnus. Sustojo pas Jurgius.

Kaimo ūkininkai žinodami, kad jis mėgsta kaimiečius, susitarė jį aplankyti.

— Eisime, bet negi nueisi tuščiomis, — tarė Josūdas. — Jei jau apsilankė prezidentas mūsų kaime — aš nesigailiu — nusuksiu savo peniūkšlei žąsei galvą ir nunešiu.

— Gerai, Jonai, — aš biednesnis, užteks raudonojo gaidžio, — linksmai prisidėjo Naujokas.

— Aš duodu kumpį, — pritarė Kovas.

— Aš džiovintą sūrį, — tęsė Skuburla.

— O aš išspausiu iš savo bobos vieną kitą kiaušinį, — užbaigė kalbas mažasis Plienis.

Ryto metą, kaip sutarta, eina visi penki ūkininkai ir ginčijasi, kaip paduoti dovanas.

— Jau sugaišvojau, — storai suriko Skuburla.

— Pone Prezidente, tu esi ūkininko vaikas, mes esam ūkininkai. Tu mažas būdamas kiaules ganei, vargai, mes dabar vargstame. Tu supranti mus. Prašom tave padaryt, kad būtų brangūs bekonai, o tas ką mes perkame, būtų pigu.

— Taip, taip tik tu pasakyk, o mes paklosim dovanas ir suriksim valio, — pritarė kiti.

— Ar nebūtų geriau jį vadinti tamsta ar ponuli, — pastebėjo Naujokas.

— Tai dabar, — atkirto Josūdas. — Su dideliais reikia paprastai — tu ir tiek, taip, kaip ir su Dievu!

— Rupuže, nepasakiau, — tarė Skuburla, — antai medžioja kažin kas mūsų ganyklose.

— Einam, jei nebus pusbonkio, iškaršime kailį, — karščiavosi Plienis.

* *

— Kur čia pats blaškais su šautuvu, nei dėkui nepasakęs, po mūsų žemę, — spiegiančiu balsu suriko Plienis.

— Atleiskite, vyrai, esu suklaidintas. Man sakė, kad čia galima medžioti.

— Galima?! — pyko Kovas, — lauk iš mūsų ganyklų! Policijai, vyrai! Atiduok šautuvą!...

— Nepykite, vyrai, einu iš čia, — šypsodamasis tarė medžiotojas ir greit išnyko iš akių krūmuose.

* *

— Kaimyne, mes norime pamatyti prezidentą, — tarė Josūdas Jurgienei.

— Gerai, kaimynėliai, tik reikės palaukti.

Laukimo valandos lėkte lėkė. Skuburla vis imantriau kartojo savo sutikimo kalbą, o jo draugai mokėsi ploti ir šaukti valio.

— Ponai, prašom į seklyčią, prezidentas jūsų laukia.

Atsidarė seklyčios durys ir...

— Sveiki, vyrai, — švelniai tarė Smetona; — malonu, kad pagerbiate valstybės galvą mano asmeny.

— Skuburla, kalbėk,... sakyk... mes paplosim, — šnibždėjos vyrai...

— Mes, mes... nežinojom, atleisk, ponuli, — sušnabždėjo Skuburla.

— Jū man mieli, — pertraukė Smetona. — Labai vertinu žmones, kurie gina savo nuosavybę. Ginkite savo turtą, savo papročius, tikybą, kalbą. Tokie piliečiai Lietuvai reikalingi.

* *

Vakarui temstant penki vyrai, lyg šešėliai tylūs, žengė per ganyklų krūmynus. Rankose laikė pilnus maišiukus.

— Tai čia... — sustojęs tarė Skuburla.

— Taip, čia mes iškoliojom savo prezidentą...

Korėjietės kerštas tautos išdavikui

Ne tiktai senovės Lietuvoje, bet ir dabar pasirodo moterų, kurioms tėvynė brangesnė, negu mylimas asmuo, ir kurios dėl jos nužūdo žmogų, jei jis tampa tėvynės išdaviku. Apie tokią moterį, gyvenusią Pietų Korėjoje, skaitome lenkų laikraštyje Nowy Swiat. Jauna ir graži Kim Cho Pu praleido, netrukus po vestuvių, su savo vyru laimingas dienas Pietų Korėjoje, kur buvo atvykę iš Šiaurinės Korėjos. Tai buvo metai prie komunistų invaziją. Tada Kim Cho Pu vyras buvo pašauktas į kariuomenę. Negaudama ilgą laiką žinių apie savo vyrą, ji kreipėsi į kariuomenės vadovybę, klausinėdama apie vyro likimą. Po ilgo teiravimosi ji sužinojo, kad jos mylimas vyras perbėgo į raudonųjų pusę ir tuo tapo išdaviku. Gavusi tokią žinią Kim Cho Pu vietoje meilės užsidegė didžiausia neapykanta savo vyrui ir pradėjo jieškoti kelio jam atkeršyti. Buvo net pasiryžusi padaryti jam galą. Nors jos keliavimas karo lauke buvo pavojingas ir grėsė mirtimi, bet ji nepabūgo ir nepraleido nei vienos vietos, kurioje manė atsirasti arti išdaviko. Išsinuomojusi namus Seulo priemiestyje, kiekvieną vakarą atvykdavo į miestą ir, lankydama barus bei kavines, stengdavosi užmegzti ryšius su karininkais ir žvalgybos nariais, kad galėtų susekti dabar neapkenčiamo žmogaus buveinę. Pagaliau jai pasisekė sužinoti, kad jos vyras buvo paskirtas generolo Lin Piao pulko lakūnų skyriaus vadu. Kai raudonųjų kariuomenė pasiekė Seulą, jos viltis susidurti su išdaviku padidėjo. Kad galėtų greičiau įvykdyti savo sumanymą, ji išsinuomojo kaimynistėje dar vieną namelį, įsteigdama ten kavinę. Ji apgyvendino čia keletą gražių mergaičių, laukdama, kad karininkai nepraleis progos aplankyti tą įstaigą. Kad tikriau būtų susekti, Kim Cho Pu įteikė kiekvienai mergaitei vyro atvaizdą.

Seulas buvo padegtas, bet Kim laimei gaisrų bangos jos namelių nepasiekė. Kai vieną vakarą ji sėdėjo namie susimąsčiusi, atbėgo viena iš mergaičių ir pranešė, kad jieškomasis yra. Negaišdama, Kim nuskubėjo į mergaitės kambarį. Pamatęs netikėtai savo žmoną, vyras buvo apstulbintas. Tačiau, kol jis galėjo atsipeikėti, gerai pataikytas žmonos ginklo šūvis paguldė jį į mergaitės lovą amžinam miegui. Atlikusi savo uždavinį, nesakydama nė žodžio, Kim išėjo iš kambario ir vaikščiojo tarp degančių miesto namų. Užėjo naktis, o Kim tik dabar grįžo su apdegusiais drabužiais ir batais prie savo namų. Bet šie nebegalėjo jos priglausti, nes trobesio vietoje buvo anglių krūva. Netekusi sąmonės, Kim Cho Pu pradėjo klajoti. Ji atsidūrė ugnyje. Ji suklupo kartą kitą, pakilo, krito žemėn ir praeiviai matė liepsnoje gulinčią moterį...

Dr. J. Januškevičius

ANGLŲ KALBOS

nejmanoma išmokti be vadovėlių ir žodynų.

Didžiausias šios rūšies literatūros pasirinkimas yra Lietuvių Spaudos Centre "Gabijoje"

V. PĖTERAITIS, Mažasis lietuviškai angliškas žodynas, su tartimi, 418 psl., daugiau kaip 12,000 žodžių. Kaina $ 2.00
V. PĖTERAITIS, Didysis lietuviškai angliškas žodynas, daugiau kaip 30,000 žodžių, 580 psl., didelio formato. Kaina $ 5.00
A.HERLITAS, Angliškai lietuviškas žodynas, 400 ps. Kaina $ 3.00
A. LALIS, Lietuviškai angliškas ir angliškai lietuviškas žodynas, 2 tomai kartu ..... Kaina $ 14.00
J. KUKANAUZA, Anglų kalbos gramatika lietuviams, 192 psl., ... Kaina $ 2.00
V. MINKUNAS, Anglų kalbos skaitymai, 184 psl. Kaina $ 1.20
Anglų kalbos mokytojas, 174 psl. ..... Kaina $ 2.00

Su užsakymu, pridedant po 15 centų smulkiais pašto ženklais persiuntimui, siųsti kartu ir pinigus, čekius ar Money Order, adresuotus:

GABIJA
340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

Kiek turiu, tiek duriu...

Gerbiamieji, siunčiu prenumeratą už Dirvą ir dar 1 dolerį dėl jūsų ten kokių mašinėlių pataisymo. Nors maža auka, bet kiek turiu, tiek duriu, nes jau 70 metelių po nosia, o vis dar turiu gana sunkiai padirbėti už duonos kąsnį. Atsiprašau, bet aš žinau, kad Dirvos skaitytojų yra tokių, kad jiems 25 doleriai ir 50 mažesni, kaip man vienas, bet kažin kodėl jie nepasirodo.

Dabar kaslink Dirvos turinio, tai man malonu tiek sveikinti redaktorių už tokias Jūsų pastangas tikroj lietuviškoj dvasioj laikraščiui rėdyti arba tvarkyti ir tt. ir tt. Todėl su 1951-mais sveikinu, velydamas viso geriausio pasisekimo Jūsų darbuose ir labiausiai sveikatos, to paties velyju ir Jūsų bendradarbiams, kaip P. Skardžius, S. Barzdukas, Ed. Karnėnas, B. K. Naujokas ir Bronys Baila. Šio pastarojo aš labai pasigendu, jau tolokas laikas jo nesimato Dirvoje — argi p. M. Kasparaitis taip skaudžiai būtų užgavęs Sandaroje, juk Tamista nieko blogo apie TMD nesakei ir jai blogo nevelijai. Todėl aš nuoširdžiai prašau, kad savo pažadus pildytum. Kai atvykai į šią šalį, pasižadėjai laužyti pavydo ir neapykantos ledus, prašau laužyti ir toliau, o mes senieji lietuviai ir naujieji lietuviai būsime su Tamsta ir tt. ir tt. Tik man gaila, kad mes lietuviai ar perdaug apsileidę, kad negalime pasakyti nė ačių.

Zanavykas

Ačiū Rėmėjams!

Prenumeratos pratęsimo proga DIRVOS spausdinimo priemonėms pagerinti aukojo šie skaitytojai:

Kasiuba Tomas, Brooklyn,	-.50
Juška Stasys, Chicago	1.00
Adomavičius V., Athol,	1.00
Žemaitis V., Chicago	1.00
Jurgaitis P. Cleveland	3.00
Kukis A., Vax Hall, N. J.	1.00
Žiūrys Fel., Lakewood, O.	1.00
Lozoraitis Jonas, Cleveland	1.00
Visockas Ignas, Cleveland	1.00
Laupsinas J. Cleveland	1.00
Kubilius J. Chicago	1.00
Bagdonavičius J., Chicago	2.00
Kaunas Petras, Cleveland	1.00
Meilūnas L., Cleveland	1.00
Kasmauskas J., Boston	1.00
Liormanas R., Philadelphia	2.00

RAUDONOJI ŽVAIGŽDĖ

52 autentiškos fotografijos — bolševikų darbų Lietuvoje 1941 birželio mėnesį liudininkės. Trumpi ir tikslūs paaiškinimai lietuvių ir anglų kalbomis.

Gaunama DIRVOJE. Kaina 75 c.

"daug žmonių (ten) atbėgdavo nuo Vendžiogalos", kur "keli ponai norėjo visai išnaikinti lietuvišką šnektą" ir "visus versdavo lenkiškai kalbėti". "Pradžioje elgdavosi "švelniomis" priemonėmis: išmokusiam keletą žodžių pratarti lenkiškai mažiau rykščių prie dibos pririšę įkirsdavo. Mokytis lenkų kalbos reikėjo iš kitų dvarų atgabentų baudžiauninkų, kurie jau lenkiškai mokėjo. O kadangi žmonės greit lenkiškai neišmoko ir vistiek lietuviškai kalbėjo, tai ponai pradėjo vartoti griežtas priemones. Esą, būdavo, kai tik sužino, kad baudžiauninkai prie darbų lietuviškai kalba, tuojau liepia pabalnoti arklius ir zovada nulėkę pradeda lazdomis ir bizūnais mušti dirbančius. Be to, lietuviškai kalbantieji būdavo už kojų kariami, dūmuose rūkinami, kad pagoniška dvasia išlėktų." Kas per stačiokiška kalba! Tegul ir taip, tačiau ar bus čia savaimingas "aukštesniosios kultūros" veikimas "žemesniąjai", ar prievartavimas? Gal Žmikovskiams ir Charkevičiams permaža to vieno, čia mums po plunksna pasipainiojusio, mužikinės istorijos pavyzdžio? Jei norima ko svaresnio iš naujosios istorijos įvykių, be to, iš Vilniaus krašto, galėčiau pasiūlyti 1930 m. Vilniui Vaduoti Sąjungos Kaune išleistą B. Šėmio "Vilniaus Golgotą" (okupuotosios Lietuvos lietuvių darbo ir kančių 1919—1928 metų dienoraštį), apie 700 pusl. Jei dar ir šių įrodymų kam permaža, tektų tuomet jau susitarti, kiek tomų — 20 ar 30 — ir po kiek puslapių — 500 ar 1,000 — turėtume parūpinti prievartingo lenkų kalbos ir kultūros lietuviams primetimo įrodymų, kad tuos Tamošius netikėlius įtikintume. Mums tatai nebūtų laiko klausimas, o šiuo tarpu niekam nepatartina — nuo altoriaus ar iš pasaulietinės sakyklos — skelbtis kažkokiais gerais lietuvių tautos genijais, kilniaisiais savaimingai besiskleidžiančios, kaimynus tik savo patrauklumu tepaveikiančios lenkų kultūros riteriais.

"Visados ėjome tiesiu, atviru keliu": nebuvome falšyvi obludnikai ar kitokie veidmainiai. Na, o 1919 m. Varšuvos parengtas Lietuvoje perversmui įvykdyti pėoviakų sąmokslas, Vilniaus lietuvių susektas ir dokumentiškai santarvininkams įrodytas? o 1920 m. Pilsudskio įsakymu spalio 9 d. Želigovskio "maištas"? o Želigovskio "Vilniaus šukilėliai" — liubliniokai, kališėnai, lodzėnai ir kiti, prancūzų karo atstovui pulkininkui Reboultui Igno Jonyno ir kitų Lietuvos pareigūnų čia pat Vilniuje išaiškinti ir įrodyti? o 1927 m. Pilsudskio įsakymu Varšuvos užsienio reikalų ministerijos (Tado Holuvkos) sufabrikuotas "Varniuose uždarytųjų lenkų mokytojų" laiškas apie tai, kaip juos lietuviai kankina, kuriuo atsirėmus Vilniaus krašto lietuviams pritaikyta vadinamosios "retorsijos"? o 1935—1936 m. melagingi Varšuvos prasimanymai apie Lietuvos vyriausybę, "išlyginti" 1936—1938 m. Bocianskio siautimu likviduojant Vilniaus lietuvių tautinį darbą? o 1938 m. kovo mėn. Varšuvos ultimatumas Lietuvai, griežtai susijęs su Hitlerio susidorojimu su Austrija ir suprovokuotas pasiuntus lenkų pasienio korpuso kareivį lietuvį Serapiną per griežtai draudžiamą pereiti administracinę liniją aiškiai ir neišvengiamai pražūčiai? Gal dar reikia kokių "tiesumo ir atvirumo" įrodymų? O mes juk čia tesiribojam tik lenkų santykiais su lietuviais, ne su gudais, ne su ukrainais ar kitu kuo!

Beje, dar: "savo žodžio niekados nelaužėme". E t t o zvučit gordo! Paryškinkime šį iškilmingą pareiškimą paprastu vadovėliniu pavyzdžiu: 1920 m. spalio 7 d. Suvalkų lenkų teismo salėje — ties valstybiniu Lenkijos herbu ir maršalo Pilsudskio atvaizdu, prie kryžiaus priesaikai ant stalo, už kurio sėdėjo santarvininkai stebėtojai — Lenkijos (to pat Pilsudskio įgaliotų) ir Lietuvos atstovų pasirašyta sutartis, kuria Vilnius paliktas Lietuvai, ir tą pat dieną, vėl to pat maršalo įsakymu, gen. Želigovskis pasiskelbė "maištininku" ir pradėjo žygį į Vilnių, kurį spalio 9 d. užėmė. Abiejų šalių vyriausi veikėjai Suvalkų sutartį sudarant — lenkas Julius Lukasevičius ir lietuvis Bronius Balutis — šiuo metu yra Londone ir prireikus patvirtins mūsų tautinės istorijos vadovėlio pasakojimą, padės, kam neaišku, išspręsti klausimą: ar lenkai bus čia sulaužę duotąjį žodį, ar ne? kas čia bus netvarkoje — lietuviai ar lenkai?

Tačiau paklauskime kurį lenką — ne kokį politiką ar veikėją, tik paprastą, eilinį, su visomis žmogaus silpnybėmis ir nei savęs nei savo tautos nekeliantį neklaidų padangėn — kaip ten tikrai buvo su tuo Vilniaus lietuvių "išvadavimu", ir pasirodys, jog daugumas (99.99%) neturi apie tai jokio supratimo ir niekaip nesiima galvon, jog čia paties Pilsudskio buvo inscenizuota ciniškoji apgaulė — pseudosukilimas, o maršalininkai net įsižeis, kaip drįstame tokiu nešvarumu jų dievinamąjį tautinį didvyrį bekaltinti! Ir tikrai, daugumas lenkų nežino Lenkijos santykių su Lietuva tikros, sakytume — gyvenimiškai pilkos, kietos, nekartą žiaurios tikrovės, iš kurios kelis pavyzdžius esame čia matę. Jie gauna ją pažinti gerokai parausvintą, papudruotą ir dar augštyn kojom apverstą, tokią, kokią jiems metų metais — dienų dienomis pateikia ir įteigia imperialistiškai-didvalstybiškai ir siaurai-kiaurai nacionalistiškai nusistatę ir nusiteikę, vis viena, pilsudskininkai ar sanatoriai, endekai ar šiaip "kresų" kultūrtrėgeriai, valdžios pareigūnai, politikai ir diplomatai, visuomeninkai, spaudos ar istorijos mokslo publicistai, kurie, suprantama, savo ar saviškių klaidas ir nuodėmes ne sau prisiima, dėl jų atgailauja ir stengiasi jas atitaisyti, bet kaimyniškai ar net broliškai primeta jas lietuviams ir šiuos, tik ne save, savo visuomenei, savo tautai rodo visos tos velniavos kaltininkais.

Ne lenkų tauta žodį laužė, ne lenkų tauta veidmainiavo, ne lenkų tauta nešvariais žygiais ir žygeliais mus ar kitus savo kaimynus skriaudė, bet ji, toji tauta, ne kokia anttautė, tik tokia pat, kaip mes, kaip bent kuri kita tauta, tikrų kaltininkų vis ir vis veikiama, į pasaulį tik pro jų teikiamus akinius tegali žiūrėti, jį matyti, prisiimti ir reaguoti tiktai taip, kaip jos "kultūrpolitinių" vairuotojų jai nustatoma ir įteigiama. Trumparegė ir savanaudiška ilgametė daugelio lenkų tautos vadų ir veikėjų politika lietuvių atžvilgiu skaudžiai suvaržė ir abiem pusėm žalingai supynė dviejų kraštų, dviejų tautų tarpusavius santykius, kuriuos į sveikas vėžes įstatyti tik jau nelaukime iš tebeveikiančių Lukasevičių ar Stronskių, Mackevičių ar Charkevičių! Tam reikia naujų žmonių (lotyniškai homines novi, lenkiškai slovackiškai nowi gdzieś ludzie), laisvų nuo prieškarinės Lenkijos santykius su mumis nustačiusių visuomeninių ir politinių srovių ar bent nusikračiusių jų įtakomis, sumaningų, ryžtingų ir valingų vyrų, ne tik drįstančių prireikus kirsti saviesiems kad ir nemalonų, skaudų tiesos žodį, bet ir sugebančių sveikai veikti platesnę savo visuomenę. Kas iš to, kad genialus lenkų poetas Slovackis drįso savo tautą viešai pakaltinti: "Narodów pawiem byłaś i papugą!"*. Įvairių skaudžių priekaištų bei kaltinimų gavo lenkų tauta iš savo didžiųjų vyrų išgirsti (kiek pats Pilsudskis ją priplūdo!), tik kas iš to bedarė kokių reikšmingesnių tautai išvadų! Pop svajó, čort svajó. Ligi šiol — bent emigracinėje lenkų spaudoje, kiek gauname jos paskaityti — nepastebime gilesnio, drąsesnio ir griežtesnio autokriticizmo kad ir tik nesenos praeities, kad ir tik 1919 — 1939 m. Varšuvos vyriausybės (vyriausybių?) ir lenkų visuomenės "lietuviškosios" politikos ir veiklos atžvilgiu. Taip pat ir tokia Wileńszczizna", ir kiti išeivių leidiniai nerodo, kad čia būtų prasidėję "nauji vėjai", o tuo tarpu sena ir nudėvėta iškliručsios varšuvinės politikos drindulka toli nenuvažiuosi. Jokie 16 tautų federavimai ir kitokios kabinetinės kombinacijos nepadės, kai savybėje neišsiaiškinta ir nesusiprasta pagrindiniais gyvybinės tautinės reikšmės klausimais.

Tuo čia būtų galima ir baigti. Bet "Wileńszczizna" tiek mums dar duoda įsidėmėtinos, ypač dabartiniams lenkų veikėjams, jų siekimams ir darbams geriau suprasti, jog nors prabėgomis vienas kitas dalykas mūsiškiams bus sveika iš ten dar sau pasižymėti.

* Tautų povu buvai ir papūgą

(Bus daugiau)

SLA PROBLEMOS

Kodėl naujakuriams reikia stoti į SLA?

Be gerų žinovų paaiškinimų ar specialių palyginamųjų studijų negali būti aišku, kur yra geresnis finansinis išskaičiavimas apsidrausti: SLA, ar kokioj grynai biznškoj bendrovėj. Bet tai ir nesvarbu. Jeigu kam lietuviškos organizacijos duodamos apdraudos permaža, tas gali gi dar ir kur kitur apsidrausti, bet lietuviškoj organizacijoj apsidrausti dabar į šį kraštą atvykusiems lietuviams iš tikrųjų yra **patriotinė pareiga.** Tik ta pareiga išplaukia ne iš reikalo stiprinti tautą, ne iš reikalo kelti lietuvių tautos kultūrą ir gelbėti Lietuvos laisvę — šitose srityse nei SLA nei kuri kita tokios rūšies organizacija dabar nebepadarys ir šiems tikslams siekti dabar jau yra kiti keliai ir kitos priemonės.

Šitoji pareiga, apie kurią čia kalbame, galėtų būti pavadinta pareiga, ar tiesiog prievolė **atiduoti lietuviškai išeivijai Amerikoje bent dalį Lietuvos garbės skolos.**

Kokios skolos? — gal dažnas paklaus.

Ogi štai kokios. Jei šiandien įvairiems lietuviškiems uždaviniams turime visą eilę tam tikrų organizacijų, tai reikia atminti, jog buvo laikas, kada toks "Susywienijmas Lietuwniku Amerykė" buvo **viskas.** Juk juo gi prasidėjo platesniu mastu sujungtas lietuvių veikimas Amerikoje. Ir kas gi žino — jeigu nebūtų buvę sukurta tokios organizacijos, kuri savyje jungė ir apdraudą ir patriotinius tikslus (iš pradžių apdrauda buvo labai menka, gali sakyti tik prieranga patriotiniams reikalams), ar būtų išsilaikęs lietuviškas susipratimas šioje šalyje, ar būtų susikūrusios kitos lietuviškos organizacijos, ar būtų kūręsi daugiau lietuviškų laikraščių, ar būtų kas berėmęs iš Amerikos 1917 - 19 metų Lietuvos kovas dėl nepriklausomybės, ar bebūtų kas nors iš čia rėmęs ūkinį Lietuvos atstatymą nepriklausomo gyvevenimo pradžioje; ir ar bebūtų kas nors siuntęs siuntinius tremtiniams į stovyklas, kas rašęs affidavitus bei darbo-buto garantijas, kas aukojęs naujai Lietuvos išlaisvinimo kovai? Ar bebūtų kas nors kūręs šių dienų Amerikos Lietuvių Tarybą, Balfą, įkurdinimo komitetus ir kita?

Gal ir būtų... Jei prieš 64 metus nebūtų buvęs pradėtas organizuoti "Susiwienijmas", tai gal prieš 63 ar 62 metus būtų pradėję kas nors kita panašaus, nes juk ne organizacija pagimdė lietuvišką kibirkštį, o toji kibirkštis stengėsi susidaryti sau įsidegti tinkamą žaizdrą. Bet nėra ko spėlioti, kas kaip kitaip galėjo būti, nes žinom, kaip buvo. "Susywienijmas" — kad ir paskui pasiskirstęs, buvo tas pirmasis lizdas, kuriame pirmą šilumą gavo Amerikos lietuvių "visuomeniški kiaušiniai", iš kurių vėliau išskilo visa eilė lietuviškų pasireiškimų, kurių dėka mūsų tėvynė — Lietuva daug ir įvairios naudos turėjo.

Ar tėvynė atsilygino už visa tai? Deja, reikia pripažinti, kad laiku nesusiprato, o ir susipratusi — nebespėjo...

Liko skola, kuri šiuo metu dar naujais dideliais priedais tebedidėja. Tai yra tėvynės **garbės skola** — ne pagal vekselį, ne pagal įkeitimo aktus, o pagal garbingą teisingumo supratimą. Tokios skolos niekas nereikalauja ir negali išreikalauti per teismą, bet tokias skolas garbingi žmonės stengiasi apmokėti visų pirma.

Kas šiandien turi bent jau pradėti tą skolą mokėti?

Ne kas kitas, kaip mes, kurie esam daug pasinaudoję laisvuoju tėvynės gyvenimu, ir kurie dabar net patys asmeniškai turėjome daug naudos iš to, kad Amerikoje tebėra lietuviškai dar susipratusių mūsų tautiečių.

Kaip gi turime tą skolą mokėti? — Tam gali būti įvairių būdų, bet vienas iš realiausių ir apčiuopiamiausių — **neleisti per anksti mirti tai didelį vaidmenį suvaidinusiai Amerikos lietuvių organizacijai.**

O neleisti jai peranksti mirti yra tik vienas būdas: papildyti jos eiles, ir papildyti ne kuo kitu, o savimi, savo šeimų nariais, neišskiriant nei mažamečių vaikų.

Kodėl tą dalyką vadinu "skolos grąžinimu"? Čia atsakymą duoda žvilgsnis į tos organizacijos padėtį ir į tai, kas atsitiktų, jeigu ji turėtų mirti dėl narių stokos.

Taip, reikia žiūrėti ne to, kas būtų, jei tokį SLA išbrauktum iš praeities — visų mūsų laimei, to niekas negali padaryti —, o kas atsitiktų, jei tas pats SLA turėtų išsibraukti iš gyvenimo jau netolimoj ateity?

O tai galėtų atsitikti, nors ir nuolat girdime garsą, kad SLA — tai stipriausia pasaulyje lietuvių ekonominė ir drauge visuomeninė organizacija...

1941 metų gale SLA turėjo 15,866 narius. Po šešerių metų, 1947-tų metų gale bebuvo 12,635. Taigi per tą laiką nutirpo 3,231 — beveik 540 kas metai. Žinoma, ne visi jie mirė: daug tada išsibraukė dėl konversijos. Bet likusių narių vidutinis amžius buvo arti 50 metų. Būtų visai nenuostabu, jei vidutiniškai ir mirtų apie 500 kasmet.

Apdraudos fonde tuo metu buvo 2 milionai ir 172 tūkstančiai dolerių. Jei kas metai mirtų apie 500 narių, reiktų išmokėti apie ketvirtadalį miliono (dabar išmokama apie 120 — 130 tūkstančių). Mokesčių tam fondui iš 12 tūkstančių narių kas metai gaunama vos kiek per 200 tūkstančių. Taigi kalbamu atveju galėtų būti jau pirmais metais arti 50 tūkstančių deficito, o jei nariai tik mirtų, bet naujų neprisidėtų, tai įnašai kasmet apie 8 — 9 tūkstančius mažėtų, deficitas vis augtų ir ėstų tuos du milionus. Nesunku apskaičiuoti, kad po 19-20 metų fondas jau būtų suėstas (jei negreičiau) ir likusiems bent dviems tūkstančiams narių (kurie būtų mokėję įnašus po kelias dešimtis metų ir kurių vidutinis amžius tada būtų jau apie 70) nebebūtų iš ko mokėti apdraudą...

Dvidešimts metų — tai, atrodo, dar gana toli, tuo gal nėra ko galvą sukit, bet, jei tuo keliu būtų imta riedėti, tai katastrofa galėtų įvykti ir daug anksčiau, ir ji tada užkluptų dar didesnį skaičių.

Tai būtų labai nemalonus atlyginimas tiems, kurie į tą organizaciją yra įdėję ne daug pinigo, bet nemažiau ir darbo bei širdies.

Šitoks rezultatas jų būtų tikrai nepelnytas ir todėl — vienas iš būdų atlyginti Amerikos lietuviams bent dalį tėvynės garbės skolos — atitolinti šios organizacijos gyvavimo pabaigą bent taip toli, kad **nei vienas** iš senųjų ateivių tos pabaigos nesulauktų! Ar sulauksim mes — tai neturi būti svarbu, ir nebus svarbu, jei į šį prisidėjimą žiūrėsim visų pirma kaip į patriotinės skolos grąžinimą, o ne į galimas naudas. Žinoma, jei savo prisidėjimu organizacijos gyvenimą pajėgsime nutęsti dar bent kokias tris dešimtis metų, tai dar ir mūsų šeimoms labai gali praversti finansinė nauda iš to dalyvavimo, vis vien kada tai būtų ir ar tai įvyktų čia, ar laisvoj tėvynėj. (O ne vienam tai gali atsitikti ir labai greit).

Todėl narių vajaus organizatoriams ir rūpi pasakyti: Netikslu yra vilioti stoti į SLA kokiais nors, kad ir gražiai skambančiais, bet miglotais pažadais sustiprinti tautą ar kokia nežinoma įnašo dalele paremti Lietuvos laisvės kovą. Geriau būtų kalbėti visiškai atvirai: štai mes padarėm tą ir tą, ką galėjom, kaip supratom. Sukūrėm didelę organizaciją, bet nepajėgėm į ją įjungti pakankamai savo atžalyno ir štai dabar, nors dar ir toli, bet neišvengiamai ateis pabaiga, kuri daliai mūsų gali būti nepelnytai skriaudinga. Be jūsų, mūsų parėmtoj tėvynėj išaugusių ir lietuviškai išsiauklėjusių prisidėjimo tokį nemalonų galą būtų labai sunku atitolinti. Tad padėkite mums savo prisidėjimu!

Šitaip paaiškinta patriotinė priežastis būtų daug labiau įtikinanti, visiškai neįtartina ir, manau, galėtų atnešti geresnių vaisių vajui, negu visoki kitoki labai jau abejotino tikrumo įtikinėjimai.

V. R.

SLA SKELBIA

TAUTAI STIPRINTI VAJŲ

Kviečia visus sąmoningus lietuvius į bendrą darbą tautos gyvybei išlaikyti

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Pildomoji Taryba nutarė paskelbti naujų narių įrašymo į SLA vajų ir išrinko tokio Vajaus pravedimui komisiją: prezidentą W. F. Laukaitį, vice prezidentą Poviką P. Dargį ir sekretorių M. J. Viniką.

SLA Vajaus Komisija, atsižvelgdama į lietuvių tautos bei Lietuvos Valstybės tragingą padėtį, kuomet aziatišku žiaurumu pasilaikantis rusiškas komunizmas grumoja iššudymu lietuvių, kuomet tarptautinių santykių stovis yra pavojingai įtemptas, nutarė jungti su šiuo Vajumi lietuvių tautinės sąmonės stiprinimą, Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą, remiant Jungtinių Amerikos Valstybių pastangas žmonijai taiką užtikrinti, demokratinėms laisvėms išlaikyti ir jas įgyvendinti visame pasaulyje. Šių gyvybinės reikšmės tikslų atsiekimui, nutarta visų šiame Vajuje prisirašiusių narių dalis mokesčio skirti tiems tikslams atsiekti, todėl nutarta ir šį Vajų pavadinti:

TAUTOS STIPRINIMO SLA VAJUS

Šis reikšmingas Tautos Stiprinimo SLA Vajus prasideda Vasario 16 Dieną, šiais metais. Šio Vajaus laiku įstodami į SLA ne tik turit progą palengvintomis sąlygomis apdrausti savo gyvybę ir sveikatą, bet kartu įsitraukiate į tautos gelbėjimo ir stiprinimo veiklą ir savo mokesčiais paremiate tą gyvybinės svarbos veiklą. Tokis SLA Vajus iš viso pirmas visoje SLA istorijoje.

Vajaus Komisija nuoširdžiai kviečia visus geros valios lietuvius be atidėliojimo patapti SLA nariais ir prisidėti prie didžiųjų tautos gelbėjimo ir stiprinimo darbų. Kartu prisidėsite įgyvendinimui visų kilniųjų SLA fraternalinių tikslų ir užtikrinsite sau ir visiems SLA nariams praktiškas fraternales naudas. Įstojimo į SLA reikalais informacijas suteiks SLA kuopų organizatoriai ir kiti veikėjai, arba rašykite SLA sekretoriui:

Dr. M. J. Vinikas,
307 W. 30th St. New York 1, N. Y.

Waterburio Lietuvių Šalpos Klubas, kaip jau buvo pranešta, 33-čiųjų Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metinių proga buvo užsimojęs išsiųsti stovyklose tebesanties tremtiniams 33 siuntinius, bet netesėjo ir... išsiuntė 46... Paveiksle matome klubo vadovybę ir talkininkus: sėdi — Margareta Senkuvienė, Joana Sluoksnaitienė ir J. Lapinskienė; stovi — Vladas Janušauskas, dr. M. J. Colney, Antanina Colney ir Bronius Dūda. Waterbury Republican klišė.

Organizuojasi lietuviai žurnalistai

Kovo 3 d. savaitraščio Amerika patalpose Brooklyne įvyko New Yorko ir jo apylinkėse gyvenančių lietuvių žurnalistų pasitarimas profesiniais reikalais. Kadangi šiame pasitarime nebuvo atstovaujami visi lietuviai tremtiniai žurnalistai, tai esantieji iš savo tarpo išrinko komisiją, kuri apsiėmė artimiausiu laiku sušaukti New Yorke ir jo apylinkėse gyvenančių žurnalistų susirinkimą.

Komisija, kurion įeina: A. Gražiūnas, D. Penikas, S. Urbonas, J. Petrėnas ir A. Šalčius, taip pat pasižadėjo sueiti į kontaktą su Liet. žurnalistų Sąjungos valdybos pirmininku ir pasiruošti Brooklyne įkurti Liet. žurnalistų Sąjung. skyrių.

Šis pasitarimas įvyko New Yorko Lietuvių Tremtinių D-jos valdybos iniciatyva.

* *

Tos pat Tremtinių D-jos valdybos rūpesčiu jau perniai buvo sumanyta organizuoti piniginę paramą Diepholzo lietuvių gimnazijai. Iš draugijos kasos tam tikslui tuojau pat buvo paskirta $100. Dabar, nors ir negausiai, bet aukos pradeda plaukti.

Vasario 16 proga tos gimnazijos mokiniai Tremtinių D-jos valdybai atsiuntė laišką, dėkodami už paramą. Laišką pasirašė keliolika mokinių.

Tremtinių D-ja rūpinsis, kad kiekvieną mėnesį būtų galima pasiųsti tai gimnazijai tikrą reguliarią sumą. Tiek naujakuriai, tiek senieji amerikiečiai šią mintį remia, bet atsiranda ir tokių, kurie nei patys nieko neduoda ir dar kitus atkalbinėja, aiškindami, kad toje gimnazijoje mokosi daugumoje "vokiečiai" — taip jie vadina repatriantus. Tai, matyt, yra tos pačios grupės šalininkai, kurie ir Vliko nusistatymą nepriimti Mažosios Lietuvos atstovų, gina panašiais motyvais remdamiesi.

* *

Apie "Amerika pirtyje", kurią akt. Vitalio Žukausko studija vaidino Ukrainiečių salėje Brooklyne, plačiai kalbama. Ir tai ne tik dėl to, jog daugelis dėl vietos stokos turėjo grįžti namo, bet ir dėl to, kad V. Žukausko dramininkai parodė, jog jie moka rimtai dirbti. Tais jų ir vadovo gražiais darbo rezultatais visi džiaugiasi ir laukia tolimesnių pastatymų. Vaidino: H. Dūda, L. Košubaitė, A. Mikulskytė, A. Zelenkevičius, V. Žebertavičius, Vyt. Kidolis, R. Kezys ir A. Ratkelis. Buvo nuotaikingos dail. Č. Janušo dekoracijos.

* *

Šį sekmadienį Didž. New Yorke kultūrinių pramogų kaip grybų po lietaus. Kai nebuvo tai nebuvo, bet šįkart net penki. New Yorko Carnegie Hall 8,30 val. savo piano rečitalį atlieka Vyt. Bacevičius. Kiek anksčiau Liet. Piliečių Klubo salėje įvyksta šįmet pirmasis literatūros vakaras, rengiamas LTS 1 skyriaus. Moterų Vienybė ruošia pramogą, kurioje bus rodomos filmos iš jų išvykos pas Pr. Lapienę ir N. Metų sutikimo fragmentai. Tremtinių D-jos valdyba Apreiškimo parapijos salėje ruošia brolių Motuzų - Balecky Lietuvos spalvotų filmų rodymą. Dar kažkas įvyksta Maspethe. Taigi, publikai nors persiplėšk, juo labiau, kad visur gali būti įdomu.

DIRVOS ATSTOVAI

Į kuriuos galima kreiptis visais DIRVOS prenumeratos ir skelbimų reikalais:

Baltimore, Md.
Antanas Česonis, 620 W. Cross St.

So. Boston, Mass.
Brunonas Kalvaitis, 545 East Broadway.

Chicago, Ill.
Jonas Paplėnas, 4416 So. Hermitage Ave. YA 7-0191

Dayton, Ohio
J. A. Urbonas, 1302 Lamar St.

Detroit, Mich.
L. Bulgarauskas, 7313 Navy Ave.

Newark, New Jersey
A. S. Trečiokas, 314 Walnut St.

New Yorke - Brooklyne
Antanas Sodaitis, 57-56 63rd St., Maspeth, N. Y.

Waterbury, Conn.
Vladas Varneckas, 2157 N. Main St.

Hamilton, Canada
Bronius Vengrys, 227 Brant St.

Montreal, Canada
Stepas Kęsgaila, 6882 Beaulieu St.

Toronto, Canada
Jonas Paršeliūnas, 514 Euclid Ave.

Anglijoje
J. Mašanauskas, 58 Neufield Rd., Coventry, Warwick's

Australijoje
Povilas Lukošiūnas, Box 1665 M, G.P.O., Adelaide, S. A.

Venecueloje
Antanas Diržys, c/o Crisalerias Nationales, S. A. Apartado 4532, Maracay.

LIETUVIŲ ARCHYVAS

Lietuvos Istorijos Metraštis

BOLŠEVIZMO, NACIONALSOCIALIZMO, TREMTIES METAI

Redaguoja: Jonas LEONAS

32)

LIETUVOS KULTŪROS GOLGOTA pirmosios bolševikų okupacijos metais

Dr. Kęstutis Kernuvis

(Tęsinys)

III.

PASIKESINIMAI PRIEŠ RELIGINIO MENO DALYKUS

1. Kryžių ir bažnyčių niekinimas

Bolševikų akcija prieš religinį liaudies meną ne visur vienodai tesireiškė. Jos pobūdis daug priklausė nuo vietinių komunistinių veikėjų. Vienur būta ir tam tikro laipsnio tolerancijos, kitur religiniai daiktai naikinti su tikru įtūžimu ir demonstratyvia neapykanta. Prisiminsime tik būdingesnius to pavyzdžius.

Antai, Ašmenoj esanti Pranciškonų bažnyčia buvo bolševikų išardyta ir padaryta nebetinkama religinėms pamaldoms atlikti. Vilkių kaime, Kretingos apskr., Veivržėnų vls., raudonarmiečiai visiškai sunaikino ir sudaužė šv. Jono koplytėlę ir statulą. Degučių vls. (Zarasų apskr.) Biržėnų km. 1940 m. rugpiūčio mėn. sunaikino akmeninį kryžių. Nečeskų kaimo lauke tuo pat laiku sudaužyta akmeninio kryžiaus kryžavonė, o pačiuose Degučiuose nupjautas ir sudegintas medinis kryžius. Alytaus miesto įgulos šv. Kazimiero bažnyčia buvo panaikinta ir paversta tankų remonto dirbtuve. Viešintų miestelyje, Panevėžio apskr. nuvertė medinį kryžių. Buvo nupjautas medinis kryžius Marijampolių - Prienų ir Balbieriškio - Prienų plentų sankryžoje, o Liubavo kaime vienam kryžiui nuplėštas krucifiksas.

Lazdijpose bolševikai 1940 m. rudenį prieš spalio revoliucijos šventę, Apskr. Vykd. Komiteto pastangomis, sugadino Lietuvos Nepriklausomybės paminklą, nukirsdami paminklo viršų, ant kurio visų keturių pusių buvo Vyčio kryžiai. Tame pačiame Lazdijų miestelyje 1940 m. nukirstas Seinų "Žiburio" gimnazijos pastatytas medinis paminklinis kryžius. Ančios kaime, Veisėjų vlsč. bolševikai sudaužė geležinį, akmeninių pamatu, kryžių. Medinis kryžius sunaikintas to pat valsčiaus Šilelio miške. 1940 metų rudenį raudonarmiečiai, statydami klebonijos darže prie gatvės kareivines, nupjovė medinį paminklinį kryžių, pastatytą šventiesiems Kristaus jubiliejiniams metams atminti.

Čia būtų galima patiekti didžiausią panašių religinių objektų naikinimo eilę, bet ir iš šių, oficialiai paliudytų faktų matyti, kad kryžių, bažnyčių, koplyčių ir kitų religinių daiktų naikinimas buvo vykdomas visų bolševikinių įstaigų ir jų pareigūnų. Paskutiniu bolševikų okupacijos metu tuo juodu ir žemu darbu ypačiai uoliai buvo pradėję verstis komjaunuoliai, kurių eilėse, kaip žinome, daugiausiai buvo nelietuviškas jaunimas. Pav., Žemaičių kaikuriose vietose buvo prasidėjęs beveik masinio pobūdžio pakelių koplytėlių ir kryžių naikinimas. Pakelėse daugelis kryžių buvo apkapoti, apskaldyti ir kitaip sužaloti. . Alsėdžiuose komjaunuoliai net su tam tikra demonstracija sunaikino miestelio viduryje esančios koplytėlės statulą, pakišdami ją po ledu ir tuo būdu tą religinį objektą viešai išjuokdami. Lietuvoje buvo nemaža atsitikimų, kada komjaunuoliai jau buvo pradėję nepadoriai elgtis įvairių bažnytinių pamaldų metu, ne tik juokdamiesi iš pamaldų, bet kaikur ir veiksmu kesindamiesi į bažnytinius daiktus ir įrengimus. Nelabai nuo komjaunuolių atsiliko ir kitos bolševikinės organizacijos bei įstaigos. Yačiai negarbingai elgėsi raudonarmiečiai, šaudydami į kryžius ir kitus panašius objektus.

Skaudžiausi pasikesinimai įvyko prieš Vilniaus, Kauno ir Kėdainių evangelikų bažnyčias, kurios visos turi neabejotinai žymią meninę ir istorinę vertę.

Vilniaus Evangelikų Liuteronų bažnyčia įsteigta 1555 m. reformacijos skelbėjo Vilniuje Jono Viklefo. 1655 m. ta pirminė medinė bažnytėlė sudegė. Jos vietoje 1662 m. buvo pastatyta mūrinė bažnyčia, kuri 1737 m. irgi virto gaisro auka. Šių dienų išvaizdą bažnyčia gavo po 1740 m. restauracijos. Iš lauko paprastai atrodanti bažnyčia turi puikų 1624 m. barokinio stiliaus altorių, perdirbtą XVIII amž. rokoko dvasioje, ir skulptūromis papuoštą XVIII amž. sakyklą. 1941 pavasarį kaip tik meniniu ir istoniu atžvilgiais patys brangiausi Vilniaus Evangelikų Liuteronų bažnyčios vidaus papuošimai tapo komunistų auka. Vilniaus Vykdomojo Komiteto leidimu ir pritarimu ta bažnyčia buvo pavesta komjaunuoliams, kurie joje nuorėjo įsirengti savo būstinę ir kino teatrą.

1941 m. balandžio 24 d. nuvykęs į Vilnių tuometinis Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaigos viršininkas dail. V. Jonynas konstatavo, kad iš bažnyčios buvo išnešta altoriaus dalis ir sunaikint i pirma minėtos sakyklos žemutinės dalies bereljefai. Ta proga V. Jonynas savo pranešime rašo:

"Nuvykęs į Vokiečių gatvę Nr. 9 (Vilniuje) buv. Liuteronų Evangelikų parapijos bažnyčią, kuri dabar paversta komjaunimo būstine, konstatavau, kad iš buvusios bažnyčios yra išnešta dalis altoriaus ir sunaikinti sakyklos žemutinės dalies bareljefai. Šis bažnyčios užėmimas iš vienos pusės ir jos perdavimas iš Vilniaus m. Vykdomojo Komiteto pusės, apie tai nieko nepranešus KPA Įstaigai, yra ryškus įstatymų ignoravimas ir sauvaliavimas. Dar blogiau yra tai kad apie šį faktą sužinojęs Vilniaus m. Muziejus ir net iš kalbamos bažnyčios paėmęs eilę eksponatų, nerado reikalo apie tai pranešti įstaigai arba dėti pastangų kultūros paminklų naikinimui sustabdyti."

(Kult. Pam. Aps. Įst. virš. V. K. Jonyno 1941 m. balandžio 27 d. pranešimas Kult. Pam. Aps. Įstaigai).

Antrasis toks pat skaudus meno paminklo žalojimas įvyko Kėdainiuose. Kėdainiai Lietuvos istoriniame gyvenime apskritai yra suvaidinę žymų vaidmenį, nes čia ilgą laiką yra buvusi Lietuvos magnatų Radvilų sostinė. Pati Evangelikų Reformatų bažnyčia yra pastatydinta 1627-1654 metais Kristupo ir Jonušo Radvilų. Bažnyčioje ligi pat paskutinio laiko buvo išlikę ir, palyginti, gerai išsilaikę senoviški suolai ir kunigaikščių Radvilų sostai su originaliais raižiniais ir įrašais. Komunistų sauvalė kaip tik skaudžiausiai ir palietė šiuos aukštos meninės vertės daiktus. Kokio pobūdžio buvo tos bažnyčios sužalojimas, matyti taip pat iš anometinio Kult. Pam. Aps. Įst. viršininko dail. V. K. Jonyno pranešimo:

"Pasiremdamas š. m. balandžio mėn. 17 d. pranešimu iš Kėdainių apie tai, kad Kėdainių Apskrities Vykdomasis Komitetas Radvilų bažnyčioje Kėdainiuose sumanė padaryti javų sandėlį ir ryšium su tuo išmetė iš bažnyčios į lauką joje buvusius labai vertingus rankų darbo sakyklą ir Radvilų sostą, pasiteiravau telefonu pas Kėdainių Vykdomojo Komiteto pirmininką ir sužinojau, kad tikrai jo įsakymu bažnyčioje daromas javų sandėlis ir joje buvę suolai yra iš bažnyčios pašalinami. Be to, drg. pirmininkas pridūrė, kad bažnyčia ir joje esantieji daiktai nėra jokie kultūros paminklai, nes tuomet kiekvieną bažnyčią KPA Įstaiga ras paminklu ir globos. Įsitikinimui drg. pirmininkas tuojau pareikalavo atvykti į Kėdainius ir viską aptarti vietoje, nes, esą, jie negali grūdus pilti į gatvę ir ilgiau laukti. Drg. pirmininkui priminiau KPA įstatymą ir drg. Švietimo Liaudies Komisaro įsakymus, tačiau pastarasis pareiškė, kad jam įstatymai yra gerai žinomi.

Tokiai padėčiai esant, pamačiau, kad klausimą reikia aiškintis iš esmės ir kad čia liečiami labai svarbūs istoriniai ir meno kultūros paminklai, todėl drg. Kėdainių Apskrities Vykdomojo Komiteto pirmininkui pažadėjau atvykti ant rytojaus, t.y. balandžio 18 d., ir paprašiau bažnyčioje vykdomus ardymo darbus tuojau nutraukti.

Nuvykęs į Kėdainius ir užėjus į bažnyčią konstatavau, kad iš bažnyčios sėdimi suolai apačioje supiaustyti ir išmesti į lauką. Radvilų sostas ir labai vertinga meno ir architektūros atžvilgiu medžio skulptūros sakykla brutaliai iš sienos ir buvusios vietos išlupta ir perkelta į kitą vietą. Šio išlupimo pasekmėje daug skulptūruotų dekoratyvinių fragmentų sutrupinta ir apgadinta. Radvilų sostas taip pat buvęs išardytas ir dabar stovėjusi tik jo dalis. Kaip vietoje paaiškėjo, visi šie vertingi objektai taip pat buvo išmesti į lauką, o vėliau po įstaigos įsikišimo grąžinti atgal į bažnyčią.

Komitete patyriau, kad komiteto pirmininkas, jo du pavaduotojai, o taip pat darbų bažnyčioje vykdytojas yra išvykę į provincijos miestelį, kai tuo tarpu tarnautojai negali pasakyti, ar jis šiandien grįš ar ne. Pasikalbėjęs su komiteto sekretorium ir išsiaškinęs padėtį, o taip pat pilną šiame atsitikime iš komiteto pusės įstatymų ignoravimą ir kultūros paminklų naikinimą, pareiškiau, kad ateityje už panašius veiksmus įstaiga imsis visu griežtumu įstatymų numatytų sankcijų. Be to, susitarėme, kad sakykla su Radvilų sostu iš bažnyčios niekur nebūtų iškelta ir reikiamai joje apsaugota. Kaip tą apsaugą laiduoti, smulkius nurodymus komitetui suteiks Kėdainių muziejaus globėjas drg. Daugėla, kurį iš savo pusės aš atitinkamai painformavau. Nesklandumų ar neaiškumų atsiradus, prašiau drg. Daugėlą arba sekretorių tuojau telefonuoti įstaigai. Ta pat proga užėjau į Kėdainių Kompartiją ir pranešiau apie čia išvardintą faktą, atkreipdamas dėmesį į tai, kad tokia procedūra yra priešinga LTSR įstatymams ir kad tuo daroma labai didelė net materialinė žala pačiai respublikai.

Iš šio fakto tenka daryti išvadą, kad daugelis pareigūnų imasi spręsti apie kultūros paminklus ir jų vertę, neturėdami reikiamų kvalifikacijų ir elementariausių žinių. Tokiais sprendimais jie kišasi ne į savo reikalus ir daro paminklams labai didelę žalą. Jei ši tendencija dažniau kartosis, įstaiga bus priversta kreiptis į Liaudies Komisarų Tarybą, kad pastaroji šiuo klausimu išleistų privalomą įsakymą, kuris pakartotinai primintų vykdomiesiems komitetams ir žinyboms jų kompetenciją ir ribas."

(Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaigos viršininko V. K. Jonyno 1941 m. gegužės 5 d. pranešimas Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaigai).

Kaip matyti iš čia pateikto pranešimo, Kėdainių Evangelikų Reformatų bažnyčioje bolševikai sunaikino pačius vertingiausius meninius objektus. To paties dail. V. K. Jonyno daryti žygiai toms vertybėms apsaugoti nedavė pilnų vaisių.

Pagaliau panaši skaudi naikinimo ir niekinimo istorija buvo ir Kauno Evangelikų Reformatų bažnyčioje. Ir ši bažnyčia toli gražu nėra bevertė. 1682 - 1683 m. įkurta ir 1851 m. restauruota vėlybojo baroko stiliaus Kauno Evangelikų Reformatų bažnyčia turi gana vertingų vidaus įrengimų, kaip 1692 m. medinį išpjaustytą didįjį altorių, XVIII amž. sakyklą ir visą eilę bažnytinių indų bei įrankių. Bolševikai toje bažnyčioje norėjo įsirengti tilto apsaugos postą ir kategoriškai reikalavo visus bažnyčios vidaus įrengimus kogreičiausiai pašalinti. Kažkoks raudonarmiečių komandiras Jechatincevas tiesiog ultimatyviai reikalavo bažnyčią ištuštinti. Didelėmis pastangomis pavyko bažnyčios naikinimą apstabdyti ligi 1941 m. karo pradžios. Nors raudonarmiečiai jau ir buvo susikraustę į bažnyčią kai kuriuos savo daiktus, tačiau tada visiškai joje įsikurti nesuspėjo. Bažnyčia tačiau daugeliu atžvilgių jau nukentėjo: raudonarmiečiai nuplėšė altoriaus uždangalus, išmetė kai kuriuos bažnytinius daiktus ir buvo jau pradėję naikinti vidaus pagražinimus. Visu griežtumu buvo pradėję reikalauti išmesti bažnyčios didįjį altorių. Bažnyčios naikinimo pasiekė net Liaudies Kamisarų Tarybą, bet tai nieko nepadėjo. Nuo didesnio sunaikinimo tada ją išgelbėjo tik prasidėjęs karas.

Tai ryškūs religinio meno naikinimo pavyzdžiai. Bolševikai su religiniu menu elgėsi žiauriai, be jokios pagarbos ir su paniekinimu. Jie tokio meno visai nepripažno.

(Bus daugiau)

Čiurlioniečiai Detroite

Čiurliniečių koncertas kovo 4 dieną Detroite sutraukė į Music Hall apie du tūkstančius vietinių, naujai atvykusių lietuvių ir kitų amerikiečių, priešakyje su Micigano gubernatorium Williams, kuris atvyko tik "poros dainų" išgirsti, nes neturėjęs laiko, bet pasiliko iki galo ir pageidavo, kad ansamblis dar dainuotų. Gubernatorius į čiurlioniečių garbės knygą įrašė gražiausius sveikinimus ansambliui ir kvietimą dar ir dar atvykti į Detroitą. Dalyvavo ir Tarptautinio Instituto direktorė p. Gunkal, kuri ypatingai žavėjosi šokiais, nors gėrėjosi ir dainomis.

Detroitiečiai labai augštai vertina visų čiurlioniečių, ypatingai jų dirigento A. Mikulskio nepaprastą ryžtingumą ir ištvermę, kad ir šiose tokiam darbui visiškai nepalankiose sąlygose jie neapleido tremtyje pradėto Lietuvos vardo kėlimo darbo ir jį sėkmingai čia tebetęsia.

Padėkos ir pagarbos ženklan ansamblio vadovui A. Mikulskiui ir kaikurioms dainininkėms buvo įteikta gėlių.

Pranešėja P. Ambrozevičiūtė įsigijo ypatingos visų simpatijos, kad nors ir čia gimusi, taip gražiai įsijungė į lietuvių meno skleidimą.

Detroito lietuvių visuomenė labai dėkinga Tremtinių D-jos valdybai už ansamblio pakvietimą ir šio koncerto suorganizavimą, kuris visus lietuvius kelioms valandoms sujungė į tokią didelę ir jaukią šeimą.

LITERATŪROS VAKARAS

Vasario 25 dieną Detroite turėjom puikų literatūros vakarą: lankėsi B. Brazdžionis, A. Gustaitis ir H. Kačinskas. Publikai patiko ne tik poetų eilėraščiai, bet ir nuostabiai žavingas Kačinsko Anykščių šilelio, novelės ir feljetono skaitymas. Dalyvavo nemaža jaunuomenės, kuriai brandūs ir gražūs kūriniai paliko nepaprastą įspūdį.

Svečių vaišės įvyko dr. J. M. Simsų namuose, dalyvaujant eilei vietos kultūrininkų.

RŪPINASI LIETUVIŲ KULTŪROS NAMAIS

Lietuvių Organizacijų Centro iniciatyva vasario 25 d. Detroite įvyko organizacijų atstovų informacinis susirinkimas pasikalbėti apie Lietuvių Kultūros Namų įsigijimą Detroite. Pranešimus darė dr. Baleliūnas ir teisėjas J. Uvikas. Numatoma netrukus sukviesti platesnį pasitarimą tuo reikalu.

BALFO DARBAI

Vasario 25 d. įvyko Detroito Balfo skyriaus susirinkimas, kuriame veikimo apžvalgą padarė skyriaus pirmininkė E. Paurazienė. Per šešerius metus, tai pačiai pirmininkei vadovaujant, skyrius pasižymėjo nepaprastu veiklumu. Surinkta apie 21,000 dolerių, daug pasiųsta siuntinių r drabužių rinklava vykdoma be pertraukos. Naujiesiems nariams buvo įdomu pastebėti, kad pirmininkė, nors čia gimusi ir augusi, yra išlaikiusi labai gražią lietuvišką kalbą.

Skyrius kovo 31 dieną rengia vakarą, kur bus vaidinama V. Alanto "Buhalterijos Klaida". Režisuoja aktorius J. Pusdešris. Reikalingi taikininkai bilietams platinti. Laukiama uolaus tremtinių pasireiškimo.

Naujon valdybon išrinkti: E. Paurazienė — pirmininkė, J. Ambrose ir Variakojis — viepirmininkai, V. Pauža — sekretorius, M. Stankienė — finansų sekr., P. Medonienė — iždininkė. Susirinkime padėkota Radijo Klubo pirmininkei H. Rauby ir pranešėjui V. Saladžiui už nuoširdžią pagalbą Balfui.

IŠKILMINGA SKAUTŲ SUEIGA

Skautų Baltijos tuntas vasario 18 d. suruošė iškilmingą sueigą, kur dalyvavo nemaža skautų tėvų ir bičiulių. Sueigą, tuntininkui susirgus, vedė tunto adjutantas vyr. skilt. V. Tarvainis. Tėvų vardu sveikino J. Švoba. Daugelį sujaudinusią kalbą pasakė skautininkė Kriaučinienė. Visiems labai patiko skauto Banionio referatas.

Šv. KAZIMIERO ŠVENTĖ

Skaučių Gabijos tuntas kovo 4 dieną — šv. Kazimiero, Lietuvos skautų patrono dieną — laikė sueigą, kurioje dalyvavo dvi amerikietės skaučių vadovės. Buvo kun. Dagilio paskaitėlė apie šv. Kazimierą ir meninė programa. Amerikietėms skautininkėms labai patiko lietuvaičių skaučių sueigos turinys. Sueigai vadovavo skautininkė Kodatienė.

VIEŠĖJO PAS SESERIS

Chicagietė Ona Paurazienė kelias dienas viečėjo Detroite pas seseris E. Paurazienę ir M. Stankienę, uoliąsias Detroito Balfo veikėjas. Viešniai labai didelį įspūdį padarė čiurlioniečių koncertas.

GERĖJA RADIJO PROGRAMA

A. L. B. Radijo klubo programa nuolatos gerėja. Dažnai girdime J. Gliaudžio gražius montažus bei vaizdelius. Stengiamasi pritraukti daugiau kultūrininkų ir menininkų. Daug darbo čia įdeda pirmininkė H. Rauby ir pranešėjas V. Saladžius.

Vl. Pauža.

NUOMONĖS

APIE SVETIMŠALIŲ LEGIONĄ

Esantį USA armijos eilėse, mane labai nustebino lietuviškos visuomenės abejojimas dėl dabartinės Amerikos padėties. Pasirodo, kad mes, dar net neparodę kaip mokame kariauti, jau deramės, kad duotų tiek pat šaukštų sriubos, kaip ir amerikonams, norime turėti garantijas, kad bus atstatyta nepriklausoma Lietuva ir tt.

Bet juk nepamirškime, jog karas Korėjoje mums taip pat yra svarbus, lyg jis vyktų Lietuvoje. Juk kariaujame prieš tuos pačius priešus. Komunizmas nėra apsiribojęs vien Rusija, jis nori išsiplėsti po visą pasaulį. Tad, kur mes bekariautumėm, kariaujame prieš komunizmą, tad tuo pačiu ir dėl Lietuvos laisvės.

Tad, jei tik būtų tokia proga, kad mes galėtumėm turėti savo dalinius, tai, mano supratimu, nieko nereikia ilgiau laukti, juk tas pagaliau didelio skirtumo nesudaro, ar svetimšalių legionu vadinsit, ar Lietuvos, ar panašiai. Mūsų tikslas nugalėti bolševikus, o ne kokią nors tautą.

Bet jei mes vėl lauksime, kol kas nors mus išvaduos, tai tuomet sunku patikėti, kad visokiomis kalbomis, tautiniais šokiais ir panašiai daug ką nenuveiksime.

O tie, kurie sako, kad kol jiems nebus garantijos ant stalo dėl nepriklausomos Lietuvos, "tai nei aš, nei mano sūnus neis neis į karuomenę", tai tie ponai, tur būt kai jiems ar jų sūneliams reikėtų eiti į frontą, tai ir už ministerio vietą nepriklausomoj Lietuvoj nesutiks išsižadėti savo "caro" ar namuko su "porčiais". Kas norėjo tikrai prisidėti prie kovos prieš komunistus, tas jau turi šimtus progų eiti į US armiją.* Nes, kaip žinom, mes neeinam kariauti prieš Etijopiją, bet prieš raudonuosius, ir tie, kurie esame kariumenėj, galim paliūdyti, kad čia nėra jokio skirtumo, ar tu pilietis, ar DP, ar tavo nosis kreiva, ar tiesi, bet mes turim visi aiškų tikslą, kad reikia nugalėti komunizmą pasaulyje, o tada galėsim galvoti ir kalbėtis apie nepriklausomybes bei privilegijas.

Tad ir neatrodo, kad darys kokį skirtumą tarp svetimšalių legiono ir reguliarios kariuomenės (jei toks bus), bet čia lietuviams, kurie yra Amerikoje, nereikia laukti tokios progos, nes, jei jūs turit tokias kilnias idėjas, tai nėra reikalo laukti kažin ko, bet nueikit kad ir rytoj į US armiją ir jūs kariausit dėl viso pasaulio, kartu ir dėl Lietuvos laisvės.

O tam piliečiui, kuris sakė: "Ačiū, pilietybės nereikia", sakyčiau, kad niekas tamstai ir nesiūlys, turėsi pats pasiprašyti, ir po trijų metų, jei būsi vertas, tai gausi. Bet jei nenorėsi, tai niekas dėl to akių nebadys ir pirštais nerodys.

Tad dar kartą, jei bus legionas, patartina eiti, o Amerikoj esantiems lietuviams reikia turėti tik gero noro ir jūs būsite tarnyboje už Lietuvos saugumą. Tik, deja, raštiškos garantijos niekas neduoda, kad mes atkovosime Lietuvą. Bet bandyti nekenkia.

Pvt. Algirdas Skudzinskas
Fort Dix. New Jersey

* Tokių nuomonių buvo iš Tremties skaitytojų, esančių dar Europoj, taigi neturinčių dar "carų", nei "porčių", nei progų stoti į US armiją. **Red.**

•PAKELIUI Į MIRTĮ —
B. Gaidžiūno aprašymai apie pergyvenimus vokiečių kalėjimuose. 231 pusl. Kaina **$1.00**

Geriausia vaikams dovana — vaikų mėnesinis žurnalas

EGLUTĖ

Kaina: Amerikoje $3.00; kitur—$3.50
Pinigus ir užsakymus siųskite:
EGLUTĖ, P. O. Box 22,
Montello Station, Brockton 68, Mass.

An Electric Range Will Give You Free Time for Other Activities

With the setting of the timer on her electric range, this "young lady with a job" has solved her dinner problem. While she's away from home, her electric range will cook dinner perfectly, safely, economically.

The oven turns on at any time she selects, and shuts off when dinner is cooked. When she returns home, dinner is piping hot and ready to serve.

Meat or fowl cooked in an electric range will not dry out, so there is no need to waste time basting, no need to peek, no need for her to waste time in the kitchen at all. And she saves on the food budget. Less expensive cuts of meat taste better, and there is less food shrinkage.

An electric range saves time and cleaning expense, too. With sun-clean electric cooking, there are no blackened pots to scour, no grimy kitchen walls to scrub, no smudged curtains.

In these busy times, it's small wonder so many homemakers are turning to workless electric cooking for freedom from cooking drudgery, and to gain time for other activities.

Clevelande IR APYLINKĖSE

MIRĖ P. ŠTAUPIENĖ

Pereitą šeštadienį netikėtai mirė Clevelando senosios kartos lietuvių visuomenininkų gerai pažįstama Paulina Štaupienė. Prieš porą savaičių ji buvo susirgusi plaučių uždegimu, bet jau buvo pasveikusi. Dalyvavo ALT Sąjungos skyriaus susirinkime bei pobūvyje vasario 24 d. ir dar pereitą penktadienį buvo atvykusi aplankyti pašarvoto F. Mudrausko, su kurio šeima vėlionė artimai draugavo. Šeštadienio rytą K. Štaupas telefonu pranešė, kad negalės atlikti paskutinio patarnavimo F. Mudrauskui (turėjo nešti karstą), nes žmona sunkiai susirgo. Apie 11 val. tą pačią dieną, visiems pažįstamiems tebeesant laidotuvėse, atėjo žinia, kad P. Štaupienė jau mirusi.

Vėlionė veikliai dalyvavo visoje eilėje lietuviškų organizacijų, pereitais metais buvo Am. Liet. Tautinės S-gos valdyboje.

K. Štaupui, Dirvos artimam bičiuliui, reiškiame gilią užuojautą.

MIRĖ M. ARŽUOLAITIENĖ

Vasario 28 d. Clevelando klinikoje mirė Magdalena Aržuolaitienė (Stankevičiūtė), 73 m., gyvenusi 8907 Yale Ave., Clevelande. Liko dukterys: Louise Banionienė ir Antanina Peterlin, sūnus Vincas. Buvo kilusi nuo Kybartų. Palaidota Clevelando Kalvarijos kapinėse.

BUS DIDELIS KONCERTAS

Balandžio 1 dieną, Atvelykio sekmadienį, Public Auditorium patalpose (toje salėje, kur buvo geradariams padėkos vakaras) bus ypatingai įdomus ir vertingas koncertas. Programą atliks: žinomiausia Amerikos lietuvaitė, Metropolitan Operos solistė Ona **Kaskas**, Lietuvos Operos solistas - bosas Ipolitas **Nauragis** ir pianistas Aleksandras **Kučiūnas.**

Šį koncertą buvo numačiusi rengti Clevelando Lietuvių Radijo valanda, tačiau, jai dabar persiorganizuojant, koncerto rengimą perėmė Lietuvių Kultūros Fondo Clevelando skyrius.

Nuoširdžiai patartina iš anksto pasirengti tą dieną šiame koncerte dalyvauti. Smulkesnės informacijos apie bilietus ir koncerto laiką bus paskelbtos kitą savaitę.

VYČIAI VAIDINS "SĄŽINĘ"

Clevelando Vyčių (25) kuopa šį sekmadienį lietuvių salėje rengia vakarą, kurio programoje numatytas J. Griniaus 5 veiksmų dramos vaidinimas. Režisuoja akt. Telksnys. Per visas pertraukas numatomos prakalbos.

MOKESČIŲ PAREIŠKIMAI

turi būti užpildyti iki kovo 15 dienos. Asmuo, kuris tą darbą atlieka Dirvos redakcijos patalpose, bus išvykęs šį penktadienį ir šeštadienį. Jei kas dar norės pasinaudoti jo patarnavimu, galės jį surasti pirmadienį, antradienį, trečiadienį ir ketvirtadienį nuo 6:30 iki 8:30 vakarais.

MOTERŲ S-GOS 36 KUOPA

šį šeštadienį, kovo 10 d. N. Nemanienės namuose, 17905 Govewood Ave., rengia kortavimo vakarą. Pradžia 7:30 val.

BALFO VAKARAS

Kovo 17 d., šeštadienį, Lietuvių salėje, Balfo 68-tas skyrius rengia vakarą. Pradžia 7:00 vl.

KLAUSYKIME WJW !

Sekmadienį, kovo 11 d. 10:30 iki 11:00 valandos Čiurlionio Ansamblis yra pakviestas dainuoti Clevelando WJW radijo stoties programoje. Tai bus lietuviškos dainos ir muzikos pusvalandis amerikiečiams klausytojams.

FRANK J. RYAN,

Clevelando Electric Illuminating Co. pirmininko padėjėjas išrinktas Clevelando Konferencijų ir Lankytojų Biuro pirmininku.

PARDUODAMAS PEČIUS
$25.00 RA 1-6715

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI

Kada jūsų namai arba rakandai tampa sunaikinti arba sugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERŠIS, dėl apkainavimo, ko visada reikalauja apdraudos kompanijos pirm, negu išmoka už nuostolius.
P. J. KERŠIS
609-12 Society for Saving Bld
Telef.: MAin 1-1773.
Rezidencija: PENINSULA 2521

RKO Keith's 105th
Kovo 7 — 10 "Sugar Foot" su Randolph Scott ir Adele Jurgens.

KAUNAS
Batų taisymo dirbtuvė
1463 Addison Rd.
(prie Wade Park)
Savininkas
Kazys Ivanauskas
lietuvis — naujakuris

NO BETTER TERMS ANYWHERE
LOANS TO REPAIR, MAINTAIN, MODERNIZE YOUR HOME OR BUSINESS PROPERTY
The Cleveland Trust Company
THE BANK FOR ALL THE PEOPLE

VELYKOS JAU CIA!
Dabar pats laikas ateiti čia ir išsirinkti aprangą jūsų vaikams. Turim labai dailiai pagamintos čia pirkdami galite sutaupyti pinigų!
GERIAUSIOS RŪŠIES KŪDIKIŲ APRANGOS PASIRINKIMAS
ROSELAND SHOPPE
6933 Superior Ave., — Cleveland, Ohi — EX 1-5224
MRS. ROSE KUNSITIS — MRS. ROSE BALTRUS

JONAS G. POLTER
Lietuvis
Namų Maliavotojas
Popieriuotojas
Apkainavimas ar patarimas reikale jusų namo pagražinimo suteikiama nemokamai.
495 East 123rd St.
Telef.: POtomac 1-6899

Mūsų specialybė
virtuvių, vonių, arkų ir spalvotų langų
PERTAISYMAS
Taip pat popieriuojame arba dažome kambarius
K. ŠTAUPAS
16908 Endora Rd. KE 1-8794

MONCRIEF
ŠILDYMAS AR ORO VĖSINIMAS
TAUPU ĮGYTI TAUPU IR VARTOTI
GASAS ALIEJUS ANGLIS
THE HENRY FURNACE CO., Medina, Ohio

Cleveland, Ohio
PAVASARIS ARTINASI!
Neilgai trukus prasidės naujų sumanymų vykdymo darbai. Daug ką galima atlikti Lietuvių banke!
Čia santaupos (depozitai) yra apsaugotos JAV valdžios per Federal Insurance Corporation, kiekviena atskira taupymo sąskaita iki
$ 10.000
Statydamies ar pirkdamies namus, čia gaunate paskolą iš rankų, tuose reikaluose turinčių daugelio metų patyrimą. Rengdamies kelionėn čia galite gauti kelioninių čekių (Travelers checks). Per šį banką galit persiųsti pinigus, galit užsimokėti telefono, elektros, gaso sąskaitas ir kt. Visokiais reikalais kreipkitės į šią bankinę įstaigą, o rasite tikrai gerą patarnavimą.
Čia ir šeštadieniais (subatomis) atidaryta iki 1 val. p. p.
THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.
6712 Superior Ave. HE 1-2498
INSURED

Savo nariui
Kazimierui Štaupui
jo žmonai, buvusiai mūsų valdybos narei PAULINAI netikėtai mirus, skaudžią valandą gilią užuojautą reiškia —
AMERIKOS LIETUVIŲ TAUTINĖS SĄJUNGOS CLEVELANDO SKYRIUS

ANNOUNCING THE OPENING
of
FRANK HILL'S RESTAURANT
Serving the Finest Foods at the Lowest Prices
WE AIM TO SATISFY
6402 Superior Ave., at 65th St.

TAI TIKRAI ĮMANOMA!
Swingus pianu skambinsit po 20 pamokų
NETIKĖSIT, KOL NEPABANDYSIT
Dėl bandomųjų pamokų skambinkit MAin 1-6424
Jokių mokesčių, jokių įsipareigojimų ● Jūs tam niekad ne perseni
SCHULTE MUSIC STUDIO
301 Euclid Arcade MAin 1-6424

SUOPIS FURNITURE
6921 Wade Park EX 1-0911
Visokių rūšių baldai ir elektriniai bei kitoki reikmenys virtuvei ir kiekvienam Jūsų buto kambariui
ŽEMOS KAINOS — MALONUS PATARNAVIMAS
Patogi vieta apsipirkti lietuviams naujakuriams lietuviškoje krautuvėje

DAUGIAU karšto vandens
MODERNIAM gyvenimui
su moderniu GASO vandens šildytuvu
Daugiau karšto vandens apsiplauti ir galvai trinkti... ir **kiek nori** karšto vandens... **visada**... automatiškai kontroliuojamos norimos temperatūros! Moderniame gyvenime nėr kada laukti, — taigi žinoma, šių dienų GASO vandens šildytuvas yra modernių namų būtnybė.
Modernūs automatiniai skalbtuvai reikalauja DAUGIAU karšto vandens
Skalbimo lengvumos surištas su šių dienų gyvenimu. Skalbimo lengvumas surištas su dabartiniais GASO šildytuvais irgi. Jie greičiausi pasauly — duoda **lengvai** daugybę karšto vandens, reikalingo automatinei skalbimo mašinai.
Modernios automatinės plovyklos reikalauja DAUGIAU karšto vandens
Po vakarienės .. laikas pasilinksminti! Jūsų modernus GASO vandens šildytuvas pagelbsti suplauti lėkštes... Jums teka karštas vanduo į plovyklą ir jūsų indai yra švarūs ir žvilga.
IR ŠTAI KAS ... triskart pigiau triskart greičiau
Žinoma, yra modernu sulyginti **vertingumus.** Ir čia kaip tik GASO vandens šildytuvai turi pirmenybę. Nereikia brangių įrengimų... nei žymesnių laikymo išlaidų... **kuro sąskaitos triskart mažesnės,** negu kitų daugiausiai vartojamų automatinių šildytuvų. O moderniausias patogumas prie tų santupų — vanduo įšyla **triskart greičiau** nei bet kokio kito tipo šildytuve!
Apžiūrėkite moderniausį vandens šildytuvą, Automatinį, Apačioj šildomą, Izoliuotą GASO vandens šildytuvą
The East Ohio Gas Company

P J KERSIS
609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio
OFISO TELEF.: MAin 1-1773. REZIDENCIJA: PENINSULA 2521
Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiesčiuose, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairiuose apdraudos-insurance reikaluose.
Sutaisau paskolas pirmo morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda UTah 1-4515
WM. DEBBS PAINTING CO.
WM. DEBESIS
Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko
7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

I J. SAMAS JEWELER
Persikėlė į naują didesnę ir gražesnę krautuvę
7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre
Dabar jau turime didesnį rinkinį Deimantų, Žiedų, Laikrodėlių ir visokių graždaikčių, už nupigintą kainą.

Wilkelis Funeral Home
Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė
Aldona Wilkelis - Wirby
Pilnas laidotuvių patarnavimas
—HAMMOND VARGONAI PER ŠERMENIS—
6202 SUPERIOR AVE. HEnderson 1-9292

JAKUBS & SON
FUNERAL HOME
Vėsinamas oras Jūsų patogumui
Della E. Jakubs & William J. Jakubs
Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo
6621 Edna Avenue ENdicott 1-1763

DIRVA ★★★ THE FIELD

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 6820 Superior Avenue, Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: ENdicott 1-4486.
Redaktorius Vincas RASTENIS (buto telefonas: UTah 1-6747) Redaktorius Balys GAIDŽIUNAS (buto telefonas: GArfield 1-7406).

CLEVELANDO IVYKIAI

ATVIRAI KALBANT, ne toki jau dideli dalykai dedasi Clevelande, bet jų garsas sklinda visos Amerikos lietuvių tarpe ir net toliau. Sako, jūs ten, Clevelande, vis su kuo nors kovojat: tai su Bimba, tai su Vilkutaičiu...

Sugretinimas kiek netikėtas, bet reikšmingas. Ir vienu ir kitu atveju vyksta **pasipriešinimas prieš lietuvių tautos naikinimą.** Pirmu atveju — prieš užtarėją tų, kurie naikina tautą tėvynėje, antru — prieš vieną iš tų, kurie nukirtinėja lietuviškas atžalas išeivijoje.

▾ ▾

Kaikas mus teiraujasi, kas yra tas kunigas Rakauskas iš Pittsburgho? Ar jo tėvai buvo lietuviai, ar jo motinos kalba lietuviška? Sužinokite, sako, ir paskelbkite.

Iš kitos pusės turime pasiūlymų patiekti ištisą to asmens gyvenimo aprašymą, kuris, sako, irgi turėtų daug reikšmės šiame reikale.

Turime pasiūlymų pakartoti ir visą kun. Vilkutaičio veiklos istoriją, kurioje toki dalykai, kaip dabar, jau nebe pirmiena. Bet yra ir nenorinčių nieko apie tai girdėti. Štai, tūla "Drebulė", nenorinti pasisakyti, kas ji tokia, skundžiasi, kad Dirva jau ir dabar suėdė jos širdį bei nervus ir baigia atimti meilę Lietuvai... O kodėl? Todėl, kad įdeda tokius straipsnius, kaip "Pažeminta sakykla", "100,000,000", na ir "Pakasynos", kuriame autorius apgailestauja lietuvių mišrias vedybas, ypatingai apgailestauja, kai į tokias mišrias vedybas puola ne čia gimusios - augusios lietuvaitės, o neseniai iš Lietuvos atvykusios... Toks apgailestavimas savotiškos patriotės nervus gadina, širdį ėda. Tai yra vaisius to auklėjimo, kuris yra vedamas tokiose parapijose, tokiose mokyklose, kokios pavyzdį mes čia pat po akimis turime.

Kai Vasario 16 dieną, lietuvių tautos šventės proga tūli kunigai ir advokatai niekina viską, kas sveiko proto lietuviui yra šventa, tai tokios "Drebulės — patriotės" ploja, patenkintos juokiasi ir tas joms nei nervų gadina, nei širdies ėda. O kada kas nors parodo pirštu į tokius dalykus, kad čia yra tautos žudymas, kad čia piktadarybė, tai tada, o, baisus dalykas — sako, lietuvis lietuvį niekina! Štai kokį nesusipratimą išauklėjo tūla "lietuviška" parapija, tūla "lietuviška" mokykla...

▾ ▾

Susilaukiame nemaža paraginimų daug griežčiau pasisakyti prieš tokius tautos žudymo talkininkus, veikiančius laisvame krašte, kur nėra jokios priežasties, jokio paskatinimo ir jokio pateisinimo tokiam elgesiui.

Bet argi tais griežtais "iš peties" pasisakymais arba senų laikų istorijomis ir tūlų kunigų bei advokatų praeities knibinėjimu galima reikalą pataisyti?

Ne, tokios vilties neturim. Nenusiplaunam rankų ir tuo garsiuoju pasakymu "Atleisk jiems, Viešpatie, nes nežino, ką daro". Žino, ar nežino, ką jie daro, skirtumo nėra. Vistiek daro, ir daro atkakliai. Todėl tik vienas dalykas telieka — parodyti, kad štai čia, šitoje vietoje yra vykdomas mūsų tautos dalies žudymas: ne šautuvais, ne kartuvėmis, o nuodais — ypatingais, tautų atžaloms nudžiovinti išrastais nuodais.

Ne mūsų galioj tokius nuodytojus sudrausti. Bet mūsų visų galioj yra susiprasti ir pagalvoti: **kas gi mus verčia nuodus priimti?**

Kas jau priėmė — ne ką bepadarysi. Bet tuos tėvus, kurių vaikai dar, anot prof. Pakšto, nepavogti — kas gi verčia siųsti į lietuviškumui nepagarbos ir paniekos skiepijimo įstaigą? Lietuvius, sąmoningus lietuvius — kas verčia nešti savo jausmus ir pinigines į tą vietą, kur juos įžeidinėja ir niekina?

Štai apie ką reikia rimtai pagalvoti. Ir ne vien Clevelande. Nors kai kas ir raminasi, kad tik viena tokia vieta pasaulyje esanti, bet ne visai taip. Nors ir nedaug, bet yra dar jų ir kitur. Jas visas reikia **atžymėti kaukolės ženklu** ir lietuviui tokių vietų reikia šalintis, kaip ir nuo visokių kitokių nuodų.

Geriau, žinoma, būtų, jei kas sugebėtų nuodytojus nušalinti nuo viešai lankomų vietų, bet tokių galimybių viltys nublanksta, kai matai, kad pastangos lietuvišką reikalą apginti atsimuša, kaip žirnelis į sieną — tą sieną, kuriai lietuvio tautiniai jausmai ir rūpesčiai yra, geriausiu atveju, tik antraeilis ar trečiaeilis reikalėlis.

Pirmosios Amerikos Balso (Voice of America) lietuviškos transliacijos programos 1951 m. vasario 16 d. įteikimo ceremonijos Lietuvos Ministeriui Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Iš kairės į dešinę: Voice of America Šiaurės Europos Skyriaus Viršininkas Robert A. Bauer, Valstybės Departamento Washingtone Viešųjų Reikalų Rytų Europos Skyriaus valdininkas Joseph Kolarek, Tarptautinių Transliacijų Operacijų Skyriaus viršininkas Alfred Puhan, Lietuvos Ministeris J. A. Valstybėse Povilas Žadeikis, Tarptautinių Transliacijų Viršininkas Foy D. Kohler, Lietuvos Viecekonsulas New Yorke Anicetas Simutis ir Valstybės Departamento Washingtone Pabaltijo Reikalų skyriaus viršininkas dr. Harold C. Vedeler.

EPIDEMINIS PRAEITIES LUKŠTENIMAS

Henrikas Žemelis

Kiekvienas laikotarpis turi savo rūpesčių, kurie labai ryškiai atsispindi visose dvasinio gyvenimo srityse, o ypačiai spaudoje. Jei į literatūrą tas pakliūna žymiai vėliau, tai spaudoje kasdieną mirgėte mirga aktualių straipsnių. Ir tai natūralu, nes šiuo metu spaudos uždaviniai yra žymiai didesni ir atsakingesni.

Paskutinis mūsų gyvenimo dešimtmetis, be abejo, turi vieną vienintelį rūpestį: laisvės atgavimas ir visų jėgų telkimas dėl tautos išsilaikymo. Šiam didžiam uždaviniui įvykdyti rikiuojamos visos mūsų pastangos, tačiau dar ne visi esame pakankamai įsisamoninę, jog mūsų kartai yra uždėta tokia atsakomybė prieš ateitį. Tas neįsisamoninimas daug kur ir pastebimas. Jis kai kada prasiveržia ir spaudoje. Kartais net susidaro įspūdis, jog praeities lukštenimas pasidarė savo rūšies amatu, teikiančiu malonumą ir don-kichotišką pasididžiavimą. Praeitis nėra neliečiama. Iš jos galima daug ko pasimokyti, bet kai visą laiką apie, tik apie ją kalbėsime — atsiras pavojus suklupti dabartyje.

Ir svarbiausia, mūsų pastangos didžiam uždaviniui įvykdyti bus susilpnintos, nes daug energijos išeikvosime nieko pozityvaus neduodančiuose ginčiuose.

* *

Dabartiniuose spaudos puslapiuose beveik pirmu smuiku groja asmeniškumai, sąskaitų suvedinėjimas, tariami partijų kreditų sudarymai, ir daugiausia, nepriklausomo gyvenimo kreivi vertinimai. Kaž kaip norime sau įpiršti visą kaltę už 1940-ųjų metų prasidėjusią Lietuvos valstybės tragediją. Vieną kitą anuometinį valstybės vairuotoją beveik sutiktume atiduoti linčo teismui. Žodžiu, visur tik klaidos, tik klaidos ir dar kartą klaidos.

Žinoma, kuriems teko per tremties laiką pamatyti kitų valstybių gyvenimą — palyginimams ir kritikai atsirado nemaža medžiagos. Nėra jau taip bloga, jog stebėdami kitų gyvenimą, pamatėme ir savo trūkumus, tačiau bloga, kad kritikuojant savo gryčią, yra pametamas saikas ir mastas. Reikalavimai statomi tokie, lyg mūsų nepriklausomas gyvenimas būtų tęsiasis ištisus šimtmečius.

Išskaičiavę materialio gyvenimo skirtumus, tokie kritikai pradeda pamokslauti toliau: kas reikalinga buvo atlikti ir kas ne. Čia vėl atsiranda plati tema: visuomeninio ir politinio gyvenimo negerovės. Šioje vietoje kartais net sunku susigaudyti ir galima manyti, kad nepriklausoma Lietuvos valstybė buvo kaž koks negerovių ir nesusipratimų lipdinys. Vienam nepatiko kariuomenė, kitam — valdininkai, partijos, švietimo reikalų tvarkymas ir taip be galo. Jei kartais tokius kritikus kas nors bando pataisyti, jie griebiasi tokio artojiško žodyno, ar paprastos žurnalistinės sofistikos, jog bet kokie tolimesni ginčai nebeįmanomi.

Iš šalies stebint tą kritiką, krenta į akis tai, jog joje mažai tepasirodo tie asmenys, kurie gali apie tuos dalykus pareikšti tvirtą nuomonę, o dažniausiai rodosi įvairūs drąsuoliai, pasislėpę po slapivardžiais. To nenoriu priskirti kam nors monopolio teisės vertinant Lietuvos gyvenimą. Tačiau, atrodo, reiktų sutikti, jog, pvz., aprašant Nepriklausomybės Akto detales, daugiausia kompetentingi asmenys būtų tie, kurie tą aktą pasirašė ar artimai dalyvavo Lietuvos kūrimo darbe. Tas pats ir apie Lietuvos valstybės tragedijos pradžią ir okupacijų metu. Ar daug galėtų teisti ir patarimus duoti tie asmenys, kurie tuo laiku net Lietuvoje nebuvo? Lygiai tas pats ir apie nepriklausomo gyvenimo vertinimą. Tie gali daugiausia gero ar blogo papasakoti, kurie tą gyvenimą tvarkė, jame aktyviai dalyvavo ir subrendusiai jį stebėjo.

Mano turimomis žiniomis, kai kurie (ne visi) kritikai dar tuo metu vaikščiojo su trumpom kelnaitėm ir, prasidėjus mūsų valstybės nelaimėms, vos spėjo apleisti gimnazijos suolą. Užtat šioje kritikoje pasidarė tokia bala, faktų iškraipymas ir kitoks visuomenės klaidinimas.

Svarbiausias orgumentas už tokius rašinius, be abejo, visiems žinomas: spauda yra laisva. Niekas ir nesikesina į jos laisvę, bet šiuo metu, berods, turime žymiai svarbesnių problemų, negu tik visą laiką sirgti praeities bėdomis. Ar gi paskutinis laisvės kovų dešimtmetis nesukelia kitų temų ir nuoširdaus susirūpinimo, kiek kryžiuojama tauta, kiek ir mūsų pačių reikalais? Mūsų tautos išsilaikymas pavergtame krašte, ir pagaliau mūsų pačių išsilaikymas emigracijoje — tai klausimai, apie kuriuos verta visuomet kalbėti ir ginčytis.

* *

Aš beveik spėju, kad šios kelios mano pastabos bus kai kurių asmenų su šypsena palydėtos, tačiau mano tikslas buvo išreikšti susirūpinimą dabartimi ir ateitimi, o ne visiems prieinama praeitimi, apie kurią daug kas deltonisto akimis daro sprendimus.

Teisingos pastabos

Prieš kiek laiko The Cleveland News dienraštis įdėjo "Todays Guest Editorial" skyriuje K. S. Karpiaus, kaip Lietuvių Politinio Klubo sekretoriaus tokį straipsnį:

"Neseniai The News pasirodžiusioje skiltyje bei paaiškinimuose apie senatoriaus Brien McMahono senatui priimti pasiūlytą rezoliuciją, išreiškiančią draugiškumą rusų tautai, Mr. David Lawrence sako: **"Rusų žmonės iš prigimties nėra linkę į karą. Jie nenori karo lygiai, kaip sąjungininkų kraštų žmonės."**

Taip, mes esam draugingi rusų tautai, bet rusų tauta to niekad nesužinos. Pasiekti rusus su tokia rezoliucija yra panašus uždavinys, kaip pelės noras parišti varpelį katei po kaklu, kad galėtų žinoti, kur katė eina.

Štai aš turiu keletą savotiškų žodžių apie rusus ir karą: jie meldžiasi, kad būtų karas, žinodami, kad tai tikrai atneštų galą jų vergijai. Tai yra paremta privačiai pareikštais pageidavimais, nusprūdusiais nuo žemesnio laipsnio rusų karininkų lūpų karo pabaigoje, kai jie dar tebebuvo kontakte su Vakarų pasauliu.

Tie karininkai, kurie neabejotinai reprezentuoja rusų žmones, išreiškė įsitikinimą, kad tiktai karas prieš Rusiją išlaisvins juos nuo komunizmo ir užbaigs jų vergavimą. Kai Vokietija buvo sutriuškinta, daugelis raudonosios armijos vyrų tikėjosi, kad amerikiečių — britų karo mašina pajudės Rusijos link. Jie buvo apsivylę, kai taip neatsitiko. Tai atėmė jų viltis. Jie žinojo, ką Rusija turi parengusi likusiam pasauliui, ir tikėjosi, kad ji bus sustabdyta. Ši liesa, bet reikšminga žinia atėjo per kai kuriuos pabėgėlius, kurie būdami patys armijų karininkai sovietų užgrobtose šalyse, turėjo progos suseiti su raudonosios armijos vyrais, o vėliau pateko į Jungtines Amerikos Valstybes.

Dėl senatoriaus McMahono rezoliucijos, tai yra tuščia idėja, tinkanti į porą su Voice of America, kuris irgi niekad nepasiekia rusų tautos, nors mes investuojame į tą dalyką milionus dolerių, ir kuris tėra naudojamas pompuoti neturtingiems Europos žmonėms įtikinėjimus apie mūsų aukštą gyvenimo lygį, dideles algas, gražius namus, automobilius ir daugelį laisvių, kuriomis mes naudojamės.

Leiskite man nurodyti du dalykus:

PIRMAS: raudonieji Rusijos valdytojai dirbo daugiau kaip 30 metų, kad įskiepytų dabar jau antrai rusų kartai įsitikinimą Amerikos atžvilgiu, jog tai yra kraujo trokštančių ir karą kurstančių kapitalistų kraštas, kur gyviems darbininkams lupama oda, kuris stovi skersai kelią Kremliui ir neleidžia jam įvykdyti pažadus apie "darbininkų rojų žemėje". Kaip toks, tas kraštas turi būti sunaikintas. Kremlius niekad neleis, kad Rusijos masė sužinotų ką nors kitą.

ANTRAS: Rusijoj namuose nėra radijo aparatų taip, kaip pas mus. Rusijoj visos naujienos, tinkamos maitinti masėms, ateina iš vienos burnos per oficialiai įtaisytus garsiakalbius oficialiai tam paskirtose susirinkimų salėse, fabrikuose ir tt., kur darbininkai nustatytu laiku suvaromi klausyti.

TIE RUSAI, kurie turėjo skirtingų minčių, kurie nešiojosi slaptą sumanymą kaip nors ištrūkti į kitąpus geležinės uždangos, buvo likviduoti ar ištremti į Sibiro stepes milionais. Tas yra taip pat ir su sovietų pavergtais kraštais. Tie žmonės taip pat mato vienintelį išsigelbėjimą kare prieš Rusiją. Dabar ir tie rusai, kurie karo metu turėjo kontaktų su vakarų sąjungininkais ir matė kitokio pasaulio, galbūt, irgi jau yra likviduoti.

Norėdami būti geri rusų žmonėms, kurie Kremliaus valdovų akyse visai nėra net ir žmonės, mes pralaimime žemę iš po savo kojų žmoniškumo neturintiems sąmokslininkams, kurie mūsų draugiškumo visai nenori ir jo mums nerodo.

Jie yra nusistatę sunaikinti mūsų kapitalistinę sistemą ir niekas jų nesulaikys be atominės ataką ant Kremliaus. Mes aiškiai matome, kad Kremlius, tiek daug laimėjęs per trumpą dešimtmetį — nuo jų pirmos avantiūros užimant Baltijos kraštus iki pavergimo milžiniškos Kinijos — visiškai nesistengia klausytis kieno nors taikos pasiūlymų."

● Dėl Voice of America reikia pastebėti, kad, be oficialių radijo klausymo vietų, **galbūt** bolševikų valdomuose kraštuose dar yra šiek tiek ir slaptų radijo priimtuvų, kurie gali pagauti iš Amerikos skleidžiamas žinias. Tokiems, žinoma, mažiausiai įdomu, kaip turtingai žmonės Amerikoj gyvena, bet įdomu tiktai tas, **ką Amerika galvoja daryti su komunizmo siautėjimu.** Gaila tačiau, kad ir lietuviškai veikti pradėjęs Amerikos Balsas, anot vieno mūsų bendradarbio, Lietuvos laisvės kovotojams pranešė ne ką daugiau, kaip tik tai, kad... Lietuva yra bolševikų okupuota... **Red.**

DVIEJŲ KOLONIJŲ BENDRAVIMAS

Columbo ir Daytono lietuviai gražiai sugyvena. Nekartą kolumbiškiai yra lankęsi pas daytoniškius, o ir daytoniškiai jau du kartus buvo dideliais būriais atvykę pas kolumbiškius. Šis bendravimas ypatingai gražiai pasireiškė per Vasario 16-tos minėjimus.

Daytone minėjimas įvyko vas. 18 d. Susirinkimui vadovavo kunigas V. Katarskis, po kurio įvedamosios kalbos ir atidarymo apeigų (himnai, malda už tėvynę), skaitė paskaitą iš Columbo atvykęs kun. dr. St. Valiušaitis.

Po pertraukos šokėjai, vadovaujami I. Pakštaitės ir F. Vanagienės, pašoko žiogelį, Lenciūgėlį ir Oželį. Po to mažieji lietuviukai — R. Gineitytė, R. Grincius ir L. Gudelskytė gražiai padeklamavo po eilėraštį. Dainavo moterų choras, trys sesutės Ambrozaitytės, choro vadovas Pr. Ambrozaitis dainavo solo, pagaliau mišrus choras. Akompanavo J. Raštikis.

Kun. Valiušaitis painformavo apie audienciją pas gubernatorių Lausche ir pakvietė daytoniškius į minėjimą Columbe. Minėjimas baigėsi šūkiu: Daytonas — Columbus vienykimės!"

Columbe minėjimas įvyko savaitę vėliau — vasario 24. Po mok. Povilo Masio vedamų atidarymo apeigų, prof. K. Pakštas angliškai kalbėjo tema "Sovietų imperializmas ir Amerikos demokratija". Po to sveikino latvių atstovas inž. A. Randsepas ir prasidėjo meninė dalis, kurią atliko svečiai iš Daytono: visa pirma minėtoji programa ir dar kun. dr. V. Cukuras solo. Taip pat buvo iš Daytono atvežta ten rodytoji L. Valiuko parengta lietuviškos spaudos parodėlė, atkreipusi visų dėmesį į lietuviškos spaudos įvairumą.

Columbo lietuvių mecenatas Klemas Pocius po to pakvietė visus minėjimo dalyvius vakarienės į savo svetainę, kur buvo puikiai pavaišinti. Prie šio pasekusio minėjimo rengimo daugiausiai prisidėjo F. Gergaliūnaitė, V. Bitinas ir kt.

Šventė buvo paminėta vietos dienraščiuose **B. S.**

DIRVA. Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland every Thursday. Editor Vincas RASTENIS. Assistant Editor Balys GAIDŽIUNAS. Entered at Second-Class matter December 6th, 1915, at the Cleveland Postoffice under the act of March 3, 1879.

Subscription per year in advance: in the United States — $4.00, in Canada — $4.50 (5:00 Canadian dollars), elsewhere — $5:50.

DIRVA išeina kiekvieną ketvirtadienį Clevelande. Leidžia Ohio Lietuvių Leidybos B-vė. Prenumeratos kaina metams, mokant iš anksto: Jungtinėse Amerikos Valstybėse — $.4.00, Kanadoje — $4.50, (5.00 kanadiški doleriai), kitur — $5.50. Galima mokėti ir dalimis, pradedant bet kuriuo metų laiku.